

Анатолій БЕДРІЙ

УКРАЇНСЬКІ
ГЕРОЇ

м.Київ — 1995

З М И С Т

<i>Юрій Липа — письменник і борець .....</i>	3
<i>Д-р Юрій Липа — Життєпис .....</i>	3
<i>Юрій Липа — ідеолог і політичний теоретик .....</i>	7
1. Про націю	7
2. Ідеї української нації	9
3. Про російську націю	11
4. Основи української політики	13
5. Боротьба між двома націями	15
6. Теорія власних сил нації	16
7. Про основи української етики	17
8. Про віру, волю, емоції та характер	19
9. З ким і з чим боротися?	20
10. Про визвольну боротьбу і націоналістичну еліту	22
<i>Український героїзм у боротьбі з російським імперіалізмом .....</i>	25

ЮРІЙ ЛИПА — ПИСЬМЕННИК І БОРЕЦЬ

Д-р Юрій Липа — Життєпис

Юрій Липа народився в Одесі 5-го травня 1900 р. у патріотичній родині доктора Івана Липи. Д-р Іван Липа походив із Криму, народжений в місті Керчі 1865 року. Батько Юрія разом з Миколою Міхновським був співзасновниками Братства Тарасівців, першою українською націоналістичною організацією. Загальну і середню освіту Юрій осiąгнув в Одесі. Коли в березні 1917 року в російській імперії впав царський режим, Юрій стає членом Союзу української молоді в Одесі, а згодом — самостійницької Одеської Січі. Короткий час в 1917 році був козаком куреня Морської піхоти УНР.

У 1917 році з'являються перші друковані твори Юрія Липи, між іншим, у видавництві «Народний стяг», заснованим його батьком. У 1918 році родина Липів виїздить з Одеси до Києва, де д-р І.Липа призначений міністром віросповідань в уряді УНР. З Києва змушені наступом російських військ переїхати до Кам'янця-Подільського. Там Юрій вчиться на правничому відділі Українського Державного Університету. Коли ж росіяни наблизилися, Липи переїжджають на деякий час до Станіславова (тепер Івано-Франківськ), а звідтам змушені польським урядом переїхати до Тарнова в південній Польщі. Там Юрій засновує товариство Сонцесвіт, яке видало альманахи. В них з'явилися поеми Юрія «Князь полонений» і «Час людини», що невдовзі звернули на себе увагу літературознавців.

У 1921 р. Липи переїжджають до Винників біля Львова, де батько проживатиме аж до своєї смерті в 1922 році. Юрій невдовзі завдяки допомозі кіл УНР виїздить на студії медицини до Познаня в Польщі. Ще на українських землях Юрій опанував російську мову та почав вивчати французьку, а впродовж 20-х років вивчив німецьку, польську і англійську, всі на високому рівні. Активність Юрія збільшується і поширяється з кожним черговим роком. Він стає одним із перших постійних співпрацівників Літературно-Наукового Вісника, редактованого Дмитром Донцовым у Львові. В 1922-36 рр. опублікував у ЛНВ двадцять три поетичні й публіцистично-історичні твори. Висилає твори до празького «Студентського вісника».

Батько Іван Липа відновлює видавництво «Народний стяг», в якому друкуються і твори Юрія.

В 1921-29 роках Ю.Липа перебував у Познані . і там свої студії завершив докторатом з медицини. Будучи студентом, належав до корпорації «Чорноморці», для якої редактував видання «Чорноморрія». У 1925 році виходить у Каліші окремим виданням перша його збірка поезій «Світлість». З цінних творів 20-х років відзначаємо статті: «Світильник неугасимий», «Державницька молодь» і «Тарасівці», а також ідеологічного змісту вірші «Звичайні гарбузи», «Люди худі, в важких панцирі повирані» тощо.

У 20-х роках він ідейний учень Дмитра Донцова, кілька своїх творів помістив у органі Легії українських націоналістів - «Державній нації», зокрема світоглядову статтю «Речі і форми».

1926 року вийшов друком славний твір Дмитра Донцова «Націоналізм». Юрій Липа всеціло прийняв висунені Донцовим ідеї. В 1928 р. у ЛНВ друкується його стаття «Література», в якій він каже, що залишає поезію і хоче більше присвятитися ідеологічно-політичній, історіософічній та науковій праці.

Закінчивши університетські студії, Липа відбуває вимагану практику у Данцигу (тепер Гданськ) і у Варшаві, де згодом закладає свою лікарську канцелярію. 1929 року спільно з Євгеном Маланюком, Оленою Телігою та іншими організує літературну групу «Танк», яку перейменовано в 1933 році на «Варяг». Він був ідеологом групи. Незабаром записується у Варшаві на студії у Вищій Школі Політичних Наук, яку закінчує з успіхом. Майже рівночасно, він ще в 1930-31 рр., учається і кінчає курс у Школі Військових Лікарів, що буде йому в прислuzі у дальших роках. 1931 року з'являється у Празі друга збірка його поезій «Суворість», головні твори якої витримані в донцовському дусі. Він викладає свій націоналістичний світогляд і націоналістичну етику.

У 1932-33 рр. співпрацює з Левком Лукасевичем у зорганізуванні Українського Економічного Бюро у Варшаві, для Річників якого написав кілька статей. Уесь час Юрій вдержується зв'язок із різними українськими осередками, відбуває поїздки до Львова, Праги, на Волинь, в Бойківщину. У 1934 р. з'явилася кілька його творів в органі Крайового Проводу ОУН на Буковині - «Самостійна Україна».

З'являються перші його новели - всі на теми національно-визвольних змагань проти російських агресорів, зокрема про повстансько-революційну боротьбу в Південній і Центральній Україні, що їх уважно прочитували кадри ОУН на Західних землях. В 1936-37 рр. він їх видає у трьох томах «Нотатників». На поч. 30-х років появляється його більший роман «Московія». Далі друкуються його твори в ЛНВ, але виключно на літературно-критичні та ідеологічні теми. Багато цих статей увійшли до збірника «Біль за українську літературу», виданого у Варшаві в 1935 році. Виходить його роман «Козаки в Московії», який висвітлює віковічну боротьбу двох

протилежних національних культур - української і російської.

1937 року виходить друком у Львові перший його науковий твір із медицини на тему «Цілющі рослини в давній і сучасній медицині». В цій ділянці він видав разом 18 праць.

У львівському видавництві «Хортиця» 1938 р. вийшла перша його велика ідеологічна праця «Призначення України». У «Дзвонах», чч. 7-8 за 1938 р., він публікує ідеологічну статтю «Київ - Вічне Місто». Впродовж тринадцяти років написав 20 статей на історичні, історіософічні й ідеологічні теми. У 1938 р. видає третю збірку поезій «Вірую» (вид. «Дзвони» у Львові), що була написана ще в 20-х рр. Ця збірка найсильніша своїм ідеологічним і етичним змістом.

У 1939 році Юрій одружується з майяркою Галиною Захаріяєвич із Яворова біля Львова. В них народилися доњки: Іванна та Марта.

Після окупації Варшави, місцева українська громада вибрала Ю.Липу на голову Українського Комітету. Але невдовзі вислужницькі німцям елементи домоглися його усунення, закидаючи йому неприхильну поставу до московільського митр. Діонісія та за націоналістичні погляди. Тоді Липа почав видавати часопис «Вогонь», якого вийшло у Варшаві 5 чисел. Продовжував опрацьовувати націоналістичну теорію та медичні теми. Крім статей видає свій другий більший політично-ідеологічний твір «Розподіл Росії» (1941) та роман-спогади «Чорноморська подорож» (Краків, 1943).

Ще в 1940 р. Ю.Липа обговорює справу заснування інституту дослідів Чорноморського району, і у висліді був заснований Український Чорноморський Інститут. На його голову запрошуєть проф. Івана Шовгеніва. З рамені УЧІ, Юрій Липа видає свій третій великий політико-історіософічний твір «Чорноморська доктрина». Їздить до Берліна в справах науки і поширення своєї книжечки «Руслянд ундайн зайнє геополітіше Мегліхкайт». В спілці з Левом Биковським, видає в 1941 р. атлас «Чорноморський простір» і є співредактором «Чорноморських збірників», в кожному з яких поміщує свої статті: «Емоційні первні в чорноморському світогляді», «Чорноморська подорож», «Міт Півдня», «Наш оптимізм і його підстави». На жаль, пропала його цінна праця «Іран і Україна в пра- і історичних взаєминах».

До нього доходять вістки про розгортання підпільної збройної боротьби в Україні, якій він бажає прислужитися. В 1943 році опрацьовує книжечку «Ліки під ногами», за нею йде праця «Фітотерапія» (лікування рослинами), «Вереди віку і гоєння», «Лікування зелами хронічних хвороб» та інші.

Бібліографи зідентифікували 254 його твори, але вважають, що повний список досягне 300 позицій.

В той час, коли родина Липів вирішила переїздити з Варшави на українські землі, себто під кінець літа 1943 року, німецько-російський

фронт був приблизно на Дніпрі. Ширився погляд, що німці програють війну. Можна уважати, що переїзд був мотивований домовленням з Проводом ОУН/УПА про включення д-ра Ю.Липи в безпосередню збройну боротьбу. Була вістка, що він призначений на шефа санітарної служби УПА-Південь. Можливо, що коли Липа мав їхати на Придніпрянщину, фронт вже посунувся на Правобережну Україну. Родина осіла в Яворіві, що біля Львова. Д-р Липа був включений в працю ОУН/УПА на західно-українських землях, а може і на північно-західних землях, де діяла УПА-Північ. Він був членом керівництва Українського Червоного Хреста при ОУН/УПА. Відбував поїздки підпільного характеру для організування підпільної служби, організовував і вів курси медичних сестер і санітарів, проводив провірки медичного стану кадрів ОУН/УПА, готував різні тексти та інструкції.

Коли влітку 1944 року російські орди наблизилися до місця побуту д-ра Липи, приятелі намовляли його виїхати на Захід. Юрій був невгнучий, відмовляв. Дійшло до того, що перед хатою чекали запряжені вози, щоб вивезти родину і майно. Але д-р Липа відповідав, що його обов'язком є бути з ОУН/УПА. Залишився в пам'яті свідків його вислів: «*Тут вороги і там неприятелі. Одні і другі вимагатимуть упідлитись. Краще вмерти на своїй землі гідно у боротьбі!*».

На початку серпня 1944 року він перебував з групою Українського Червоного Хреста при сотні УПА командира Петренка. Коли фронт перейшов, сотня пішла в Яворівські ліси, а д-р Липа перебрався в селянський одяг і в той спосіб думав з родиною пробиватись крізь життя далі на службі своєму народові.

Є дві версії його загибелі: перша, що він загинув у рукопашному бою біля села Витвиці Долинського району. Друга, що його піймали енкаведисти 19-го серпня в с.Іваники Яворівського району і замордували наступного дня. Селяни знайшли його тлінні останки під сміттям. Його тіло було поколено багнетами.

Похований Юрій Липа в селі Буневі.

Так закінчив життя великий син України.

Орган Проводу ОУН в числі 9 за 1945 рік подав таку інформацію: «Д-р Юрій Липа - визначний публіцист і письменник, лікар УПА, загинув геройською смертю в бою з більшовиками».

ЮРІЙ ЛИПА — ІДЕОЛОГ І ПОЛІТИЧНИЙ ТЕОРЕТИК

Д-р Юрій Липа загинув з рук комунно-російських окупантів України влітку 1944 р. Відомий як поет, письменник, новеліст, публіцист і лікар. Але найменше його знаємо і признаємо як заавансованого ідеолога й політичного теоретика. Тому спробуємо заповнити цю прогалину в житті українського мислителя й національного діяча.

1. Про націю

Основою світогляду Юрія Липи є українська нація. Творцем української нації він уважає Бога: «Помолимось єдиному Богу, королеві всього світу» («Хто має суворі очі», збірка «Суворість», Прага, 1931, передрук Юрій Липа, Поезія, с. 141). Бог є творцем всесвіту, всього буття, і в тому числі національних спільнот. В іншому творі пише: «О, чоловіче, рицарської нації, не знаєш, що єсть для тебе опорою, проч неба: тільки Земля, альбо отчизна найсолідша» («Козаки в Московії», 3-е вид., Париж, Вид. Українець, 1957, с.133).

Отже, світогляд Юрія Липи окреслюємо сучасним висловом: Бог і Україна. Божий твір - нація - це підстава української ідеології. Вважаючи Київ осередком української нації, Липа завважує: «Київ початок життя Роду, і мітр. Сильвестр Косів скаже з гордістю в 1635 р.: «Кійовія ностра коелюм ест» (Небеса є для нас наш Київ)». Липа написав окрему статтю «Київ - вічне місто» (Дзвони, Львів, ч. 7-8, 1938).

Історіософічне сприймання Липою значення Києва для України ідентичне з розумінням Дмитра Донцова (порівняй «На старо-кіївських шлях!» у «Правда праділів великих», Філадельфія, 1952). Липа наводить слова Тараса Шевченка, який в одному листі вживає вислів «святий Київ» («Селянський король», «Вій за українську літературу», Варшава, Народний стяг, 1935, с.68).

Про суть нації є таке окреслення: «Ми - нація, сузір'я мільйонів, ми - серце воль, ми буйна кузня сили» («Бог і непримиримість», збірка «Вірую», 1938). Нація є джерелом дій, цілі життя і динаміки. «Вона живе, та Україна, вона - над ним (полеглим геросом - А.Б.), вона єдина і в ній корона душ» («Сімнадцятий», збірка «Суворість»). Нація опікується і держить у пам'яті своїх героїв. «Святе народів серце, Батьківщино, все терпелива праділівська земле... Крайно Генія, що - вищий і поважний, любові земле, я є Твій» («Скарбна німця», збірка «Суворість»). Нація є життедайною істотою. «Найбільше добро, це - зростання людини, в нашім народі зростання людини зусиллями людей» («Народи», збірка «Вірую»).

Щодо пізнавального (епіменіологічного) погляду Юрія Липи, то можемо

назвати його національним суб'єктивістом: «Як можна інакше дивитися на світ як не з нутра власною нації?» («Українська раса», Варшава, Народний Стяг, 1937, с. 5). А далі: «І до тої традиції звертаємося, коли говоримо про українську расу, до традиції сприймання України знутра» (там же, с.6). Будучи послідовним учнем Тараса Шевченка і членів Братства Тарасівців, Юрій Липа пише: «Наш Кобзар любив Україну більше за все на світі. Звідси його світогляд, коли так можна висловитися, був Україно-центрічний. Усе, що він у світі бачив, бачив через призму вільної України (промова Івана Липи 1921, «Тарасівці», Літературно-Науковий Вісник, Львів, грудень 1925 р.). На цій мислитель наводить вислів Шевченка: «Україно, світе милий!» і пояснює: Україна є цілим окремим світом». («Українська раса», стор.6).

Юрій Липа багато говорить про расу. Проаналізувавши його розуміння раси і нації, можна вважати, що в його творах ці два поняття переплітаються і є синонімами. Цієї ж думки інший дослідник (гляди Богдан Стебельський, твір «Юрій Липа», «Ідея і вічність», Торонто, 1991 р., стор. 228).

У Липи є таке визначення: «Українську психічну расу відчуваємо, як силу потужну, велетенську, «телюричну» («Розмова з Заходом», «Бій», стор.43). Телюричний - значить земний, природний. Це визначення ідентичне з органічною теорією нації. Ще один дослідник згідний з тим, що розуміння Юріем Липи раси є психологічне: «Цією духовною расою є «моральний чинник», про який говорить Роберт Міколс - це є почування принадлежності до себе, без якого всі інші моменти мусять стати непевні і хиткі. Про расу в цьому розумінні говорить Ю.Липа (Антін Княжинський, «Дух нації», Нью-Йорк, 1959, стор.61). Сам Липа виразно твердить: «Необхідне органічне розуміння українського «Я». («Призначення України», друге видання, Нью-Йорк, видавництво «Говорля», 1953 р., стор.30). Індивідуальність нації він називає її характером: «Нарід мусить мати «свій характер» і його має кожен» («Українська раса», стор.18).

Липа пояснює: «Поняття раси скоріше життєве, біологічне... існує відчуття раси як живого організму... духові риси - це найважливіший цемент нації... Расою звемо цілість населення, що його духові прикмети укриті і явні (як звичай, мова), а також антропобіологічні риси - становлять виразну цілість упродовж часу історії» («Призначення України», стор. 124-126).

Він вважає, що кожна нація унікальна: «Отже, поняття раси яко цілості, це передусім поняття відрізної, окремої великої духовості» (там же, стор. 164). «Власний терен, власна місія і почування нехіті до чужих - ось що є найпевніше в окресленні слова «нація» (там же, стор.17). Ці елементи нації є тією силою, що змушує нас до нашого Ренесансу. Великий закон світла, що змушує жити і розвивати в собі те, що маємо в собі найбільш великого, живлового» («Розмова з Заходом», «Бій», стор. 43).

До постійних складників нації, Юрій Липа додає «динамічне поняття раси, що живе і росте» («Призначення України», с.124). У цій справі, він донццевець. Цей динамічний чинник Липа висловлює так: «Нація, народжена з огня» («Св.Юрій», «Суворість»). Вогонь символізує принцип дії та очищування суспільства від вмираючих, дегенеруючих елементів. Він вживав вислів «Козацька

нація», чим наголошує на вольових, цілеспрямованих, войовничих прикметах, необхідних для побудови могутньої національної держави» (пор. «Козаки в Московії», стор.11).

Теїстичне походження нації Юрій Липа пов'язує з шевченківським розумінням довготривалої тягості нації: «Це Бог пов'язав у ланцюг нас, від пращурів, прадідів і тим (вантажем любови - А.Б.) обдаруєш правнуків, як знаком, що лучить і кров, і насіння, і вічність» («Ланцюг ніжності», «Вірую»). Покликаючись на чільного антрополога Вадима Щербаківського, Липа відмічає: «Ми вправі думати, що були й с автохтоном на своїй землі не тільки від VI-го віку по Хр., але й від Неоліту, тобто не менше 5000 літ» («Українська раса». стор.8).

До важливих складників української нації Юрій Липа включає територію, на якій живе нація від віків, що називасмо українськими етнічними землями. Він, зокрема, згадує Причорномор'я, чорнозем, Дніпро, Карпати, лісостеп. Ці землі тісно пов'язані з формуванням української нації, її життям і долею. Особливий вплив мали ці землі на сформування могутнього українського селянства, специфічної екології України: «Культура збіжжя - це з погляду біологічного, симбіоз людської збірноти з ростиною... Культура пшениці майже стала символом краю, зафікована навіть на національному прапорі» («Призначення України», стор.59).

Іншим важливим складником нації на думку Юрія Липи є геополітичне положення: «Ми є клин південної раси між Балтією і Уралом, клин раси опертой на широкій підставі, на Понтиді, на Руськім, на Чорнім морю, клин, що від кількох тисяч літ має власний характер, своє власне призначення і традиції» («Українська раса», с.22). Липа твердить: «Українські землі не є ніякою закутиною. Під оглядом торговельним і геополітичним - це одна з найважніших земель світу. Це значення України тільки зростає в сучасному («Призначення України», 118). В іншім творі читаємо: «Вперед Україно!.. Ні Росії, ні Європі не зрозуміти синів Твоїх» («Сімнадцятий», 1925, «Суворість»). Висновки Липи збігаються з тезою ОУН (автор Степан Ленкавський): «Я Дух одвічної стихії, що зберіг тебе від татарської потопи і поставив на грані двох світів творити нове життя».

2. Ідеї української нації

На думку Юрія Липи, українська нація, як і кожна інша, вилонює ідеї-семафори, які вказують найважніші життєві напрямні й потреби нації, задля яких вона створена й яка має на землі виконати певну свою місію. Ці ідеї пізнаються з пізнанням української історіософії або висловлені геніяльними речниками нації, які одержими в певний містичний спосіб цими ідеями. Про його студії в тому напрямі коментує дослідник: «Поезія Юрія Липи міцно насычена і то не тематикою, чи навіть словництвом - поезія Юрія Липи вичаровувала нам самий дух історизму, самий дух героїчних діб нашої історії» (Євген Маланюк, «Юрій Липа - поет», «Книга спостережень», т.1. Торонто, «Гомін України», 1962, с. 228).

Сам мислитель заявляє: «Власне головні ідеї, генеральні ідеї в першу чергу до організації української духовості» («Призначення України», с.25). Щоб ідеї нації зрозуміти і правильно висловити, Юрій Липа вважає, що найперше потрібне «почуття органічної єдності раси... В серці кожного українця повинна бути його почуттєва Україна, заселена постаттями і почуваннями» («Кампус Мартіус», Бій, с.53).

Мислитель висловлює головні українські ідеї: «і в небі, блиснув знак, був надпис на небозводі: -каже кров - з'єднаю! -каже любов: -Пробачу! -каже віра: -веду!» («Сон про ярмарок», «Світлість», Каліш, 1925, циклостилеве видання, передрук Поезії, с.113). Це ідея єдності, християнська ідея любові своєї нації і ідея національної еліти вести народ до обітованої мети. Внутрішньо-український аспект цих ідеї такий: «Тенденції українського культурного підложжя - це тенденції, що мас кожне старе суспільство і стара раса, - до створення свого роду, муравлиця вулика людей, органічно диференційованого суспільства. Це тенденція консервативна» («Призначення України», сс. 185-186). Липа уточнює повиці три ідеї: «Ці три елементи: відрух оборони свого рідного, погляд на світ з нутра раси й сприймання предківщини - це немов зовнішній вияв українського характеру» (там же, с.206). На цьому місці доцільно згадати, що Липа подає твердження Вадима Щербаківського, який «не узнає вищості будь-якої раси над расою українською» («Українська раса», с.10).

Потужною ідеєю України має бути «сила християнської доби Києва», що криється в його апостольстві («Призначення України», с.225). Цю ідею Києва презентує Собор Святої Софії. У творі «Про Святу Софію» Липа каже, що храм цієї будувало 12 лицарів, а «Мати Свята вкладала в уста пісню про храм високий. Сталося чудо велике: вийшла з землі Софія осіяна, вийшла, засліпила людям очі» («Київські легенди», «Вірую»). Великого значення у формуванні національних ідей Юрій Липа надавав українським старовинним мітам. Він мав недокінчений рукопис під назвою «Українські міти». З того постала стаття «Міт Півдня» (Див. «Чорноморський збірник», т.3, Варшава, 1943). До тої ж тематичної групи історіософічних писань Ю.Липи слід віднести ще статтю «Символ Чорного моря» (Лев Биковський, «Публіцистика Юрія Липи», «Розбудова держави», Денвер, Зарево, ч.2, 1955, с.119). На думку Липи, старинні національні міти є підложжям для сучасних унапрямлюючих ідей нації.

На цьому місці слід завважити велику тотожність думок Липи з думками Дмитра Донцова, який писав: «Політика народу випливава з духу того народу, з духу його вождів. А цей дух з його містичних праджерел... І очевидно, що і Сковорода, і П.Могила, і Шевченко, інтуїтивно відновляли традицію старого великоруського Києва» («Від містики до політики», Торонто, СВУ, 1957, сс.18-19). Згадаймо цінні статті Донцова: «Місто премудрості Божої», «Гомін України», Торонто, 6 липня 1953), «За духову спадщину Києва» (ГУ, 17 грудня 1955 року). Темі ідей нації Донцов присвятив окремий твір - «Де шукати наших історичних традицій» (Львів, 1938). Друге видання цього твору Донцов назвав «Дух наших традицій» («Хрестом і мечем», Торонто-Нью-Йорк-Лондон, 1967).

Ще доцільно згадати твір чільного націоналістичного провідника Івана Габрисевича, який загинув у гітлерівському концтаборі. Він написав «Український міт» (Альманах «Ідея в наступі», Париж, 1938), що дуже тотожний своїми

висновками з думками Липи. В тій категорії є також твір Дмитра Мирона-Орлика «Ідея і чин» (Краків, 1940), зокрема розділ «Українська духовність та світогляд на тлі історичного розвитку».

Іншою ідеєю України за Юрієм Липою є «стремління до особистої свободи і відповіальність перед релігійними святощами - це прикмета київської людини». («Призначення України», с.224). Черговою важливою українською ідеєю є пошана і плекання української родини, як підставової органічної спільноти нації: «В центрі духовності цього кругу стоїть жінка-мати, істота, що єднає навколо себе родину. Найдавніший символ того аграрно-культурного населення - це образ Великої Матері, божества праਪрадідів сучасних українців» («Призначення України», с.179). Ще на чільне місце в ряді ідей української нації Липа ставить ідеї української справедливості і законності. Він наводить досліди А.Андріевського, який вивчив «правну культуру українських праਪредків-трипільців, з'язує їх правні поняття з Руською Правдою і звичаєвим правом українців і тим самим встановлює вісь української правної культури впродовж трьох тисяч літ. Це ще одно пояснення того вродженого українцями потягу до законності» («Призначення України», с.218). Врешті, чоловою ідеєю за Юрієм Липою є ідея національної держави. Він визнає програмові залеження Братства Тарасівців: «Наука й життя українського народу доводять, що Україна була, єсть і буде зовсім окремою нацією і, як кожна нація, так і вона потребує національної волі для своєї праці й поступу». Липа заключує: «Святая Святих для Тарасівців, це була Самостійна Україна. Іншої України ніхто з Тарасівців собі не уявляв» («Тарасівці», ЛНВ, Львів, грудень 1925, сс. 351 і 353).

3. Про російську націю

Свою книжку «Розподіл Росії» Юрій Липа розпочинає моттом: «Єсть закономірність потужна і величня, що змушує Північ і Південь піти власними дорогами» («Розподіл Росії», Варшава, Державне видання України, 1941, 2-е спрощене видання, Нью-Йорк, Говерля, 1954).

Північ - це Росія. Південь - Україна. Різні були історичні дороги російської і української націй, накреслені в найдавніших історичних часах. Коли в Україні процвітала хліборобська культура, «археологічні розкопи не виявили на Московщині слідів хліборобства раніш 9-ого віку по Христу. Отже, цілковита прірва між праісторією України і Москви» («Призначення України», с.41). «Своїм культурним кругом відрізняласяprotoукраїнська раса різко від значно молодших культур, як московської, що культурно належить до північно-азійського відтинку nomадського кругу...» («Українська раса», сс. 15-16).

Про росіян Липа пише наступне: «Поняття праслов'янщини відкинено. Ніхто не бачив цих праслав'ян, і вони не застали ніяких праслов'янських пам'яток. Не праслов'яни жили на Україні, лишень пра-українці» (там же, с.254). Він виводить тезу: «В VI і VII віках уже панувала на Україні мова

слов'янська, і ця слов'янська мусила уже тоді бути українською мовою... Взагалі, що слов'яни походять від одного кореня і той «корінь» був аргументом найрізнішого кольору панслов'янів та Росії, то не повинно українців дивувати... Не можна взагалі ствердити чи праслов'яни існували...» («Українська раса», с. 15-16).

Про росіян Липа пише наступне: «Есть то край принижения, где духа Божего нема, и людского духа ни лицах не видно. Горе их уродило, страх виколисав, а зависть душу висушила» («Козаки в Московщине», с.168).

Культуру росіян він представляє таким описом: «В хашах лісових зустрічав оселі цілком диких людей, які хоч і називалися християнами, не знали хреститися і знали лише одної молитви: «Золотий Боже, Мати й Батьку, пошли нам звіра», а Великден називали раз Великден, а раз Гусячий день... В болотнистих «тайболах» хovalisя найтемніші оселі, де панував кам, жрець із строкато вимальованим бубном. Саме кінчалися ведмежі свята, і скретготливі співи під голос бубна заповнювали ліс. То тубільці, або й наново навернуті на поганську віру москвини, об'їхши кисілю з вівса й горохової затирки, лягали на землю, оберталися тяжко і славили свого бога - ведмедя» («Козаки в Московії», с.63).

Ю.Липа наводить слова данського посла від короля Фредірикуса: «Москвини суть люди хитрі, спритні, затяті, неповстримані, немилостиві, розпусні і щоб не повідати - безсоромні, до всілякого зла схильні, ставлячи силу на місце права - і повірте мені, од чеснот уселяючих одмовляються» (там же, с.19).

Взагалі наш дослідник вважає, що «найдикіший у світі народ московський» (там же, с.65). Садизм москалів супроти волелюбних українців автор так описує: «Чекай, побачиш як будуть тебе колесувати, розпинати, тортурувати у Москві. О, будеш із вилупленими очима лизати руку ката, щоб тебе тільки вбив швидше, ти шляхетносте, доброто ходяча! На чотири частини розрубають твоє тіло, відрubaють руку, потім ногу, потім знов руку й ногу, а як будеш ще белькотіти, вирвут язика і собакам на пожертва кинуть» (там же, с.66). І далі: «О, Москва, чи зогнію в тобі так, як усі в тобі гниють? Стільки нещастя в тобі, стільки сліз і горя, що й у цілому світі стільки немає. Найбідніший чабан козацький щасливіший від твоїх князів. Скрізь гниль у тебе і потоптання віри й любові, і скрізь безнадії знак» (там же, с.72).

Юрій Липа описує російський імперіалізм, його міжнародний бандитизм і народовбивчі практики: «Добрий скарбник данину звозив сюди з усієї Московщини широкої. По нім голод і холод і гладке поле зосталося - по Іванові, по Васильовичу, по Лютому господарю, крові строгому розливці. У Новгороді Великім пустили Іван Васильович у бистрину водну вдвадцять тисяч, а в Казані спалили сорок тисяч людей, а в Москві-граді без ліку» (там же, с.105). Липа дає приклад завойованої країни: «Москалі, підбивши хитрими словами й обіцянками малого татарського царя з князівством, скасували військо його і господарювали як хотіли. Обкрадали села, сіяли розпусту в місті, а юрби черні без проводу і стриму, як вали моря, перевалювалися через безборонне князівство. Тепер вони зажадали, щоби молодий цар Рес-Кичі змінив свою віру батьківську на

московську... О, Москва, отрує, хмарами невільництва закрила ти наше блакитне небо, наймогутніше джерело злочинів і руїни, будь же ти проклята! Будь проклятий той день і година, коли за намовою Москви пішли ми на шлях неславі і убожества» (там же, с.125).

Наш мислитель запитує: «Чи обтесування людей московських із усіх мислів натури людської, окрім страху, не нагнуло їх під стопи деспота-окрадателя?» (там же, с.131).

Він схиляється до висновку, що за злочини кожночасного режиму в Росії у відношенні до завойованих націй відповідає цілий російський народ.

Тож Липа пов'язує большевізм із попередніми режимами московських князів і царів: «Сучасна російська політика не створилася віднедавна. Больщевізм не розпочав нічого, чого б не провадив, або не пробував впровадити царизм. Нам не ходить про назви. Еволюція понять большевицької Москви йшла тим самим шляхом, що ним перед тим ішли напрямні імперських правителів Петербурга... Власне з погляду біологічної істоти Росії можемо трактувати її, як цілість» («Розподіл Росії», с.9). У питанні суті російського імперіалізму, виводи Юрія Липи тотожні з виводами Миколи Міхновського, Дмитра Донцова, Свгена Маланюка, Ярослава Стецька.

4. Основи української політики

Уже на початку 1920-х років, будучи студентом, Юрій Липа чітко визначив своє політичне кредо, як послідовник ідей Братства Тарасівців, як борець за Українську Національну Державу. Він за панування «над вільною землею Великої Нації із берлом і мечем!... Цвіти, цвіти, цвіти, могутня Україно!...» («Пануй», збірка «Суворість»).

Мислитель переконаний, що гін нації до пережиття «є запорукою постійного відродження до української державності» (Розділ «Українська державність», «Призначення України», с. 219). В іншому творі сказано: «немає для нас більшого завдання, як утвердитися на нашій землі, вгризтися в цю землю, встановити справедливість... мусимо опанувати стихію для держави сильної, найсильнішої...» («Рубан», «Нотатник 1», Львів, Народний стяг, 1936, с.56). Українська держава має включати «золотохвильні, теплі ниви південні, високі гори, зелено-верхі гори, і море, що бурхливе вічно» («Батькові», збірка «Вірую»).

Між націями постійно йде боротьба за кращу свою екзистенцію. Ця боротьба керована ідеями, що їх висловлює кожна нація. Зокрема культура є засобом розповсюдження національних ідей, чим підкреслюється «небувала завзятість духової війни в сучасній Європі... Невтральних нема» («Кампус Мартіус», «Бій», с.49). Значить підставою політики мусять бути ідеї української нації. Тому «запрошувати до наслідування їх (чужі ідеології - А.Б.), це просто запросити до наслідування того, чого не дастися ніколи наслідувати - істоти

чужої раси». Липа гостро критикує тих публіцистів, які охоче приєднуються і до Гітлера, і до Муссоліні, чи Кіплінга. Забувають, що «почерез цілу творчість Кіплінга червоною ниткою проходить вираз з його популярного вірша «Англійці! То раса цілком інша як усі!». А Муссоліні стало зазначає, що його фашистське розуміння світу і власної раси це «товар не на експорт». Що ж говорити вже про Гітлера і Кемаля з їхніми германськими і турецькими мітами!» («Українська доба», Львів, «Народний стяг», 1936, сс. 8-9). Наш теоретик відкидає чужонаціональні ідеї ще й тому, що «і марксизм, і фашизм, і янкейзм - це тільки, поки що недокладні обліки світу й людини» («Похвала математиці», вересень 1943, передрук МУР, Регенсбург, 1947, с.6).

Юрій Липа шукає geopolітичного місця для української міжнародної політики. Він згідний з висловом австрійського посла в Москві Л.Рінгубера, що Україну часто переходять руїнники «залізом і вогнем». Тому «Україна є правдивим полем битв, пляцдаром» («Кампус Мартіус», «Бій», с.47). Тому наш мислитель доходить до висновку, що «найприроднішою віссю експансії України є південна вісь» («Призначення України», с.61). «Приглянися до geopolітичних тенденцій України. Вони є реальні, вони - двигуни історії. Бо ж передусім не схід і не захід є джерелом України. Підложжям її раси, підложжям її культури є світогляду від самого початку і до останніх часів був Південь. Звідси прийшло оформлення християнства. Південь, Дунай і Закавказзя - це напрямні головної експансії київських князів. Середземне море - напрямна політичної і торговельної експансії античного Понту» («Призначення України», сс. 285-286).

На основі повищих думок, у Юрія Липи зродилася «Чорноморська доктрина» у формі окремого твору, в якому він пропагує створення блоюку держав, сусідуючих із Чорним морем, для протиставлення російському експансіонізму.

Близький приятель Липи твердить: «Він розумів «чорноморську проблему» в широких рамках в дусі думок, висловлених у його творі «Призначення України». Він гадав, що Український Чорноморський Інститут повинен би займатися не тільки теоретично-дослідчою діяльністю, але й політично-організаційною в напрямі об'єднання причорноморських народів у спільній державний pontійській одиниці. Витворена згодом з того pontійська спільнота мала б дати світові нові цінності на ґрунті ренесансу геленської культури, спадкоємцем которой являється Україна. Відповідно до цього, він плянував і організацію УЧІ. Липа одночасно змагав до об'єднання pontійських спільнознавців для заснування українсько-пontійської партії, завданням якої було б здійснення pontійської федераційної велико-держави. У той спосіб Юрій Липа протиставив ідею «Великої Росії» ідею «Великої України» з опертам у pontійсько-середземноморському просторі. Цю думку він згодом ширше розвинув у творі «Розподіл Росії» (Варшава, 1941), (Лев Биковський, «Український Чорноморський Інститут», «Визвольний шлях, Лондон, кн. 10-11, жовтень 1957, сс. 1126-1127).

Другим принципом української політики має бути на думку Юрія Липи західно-європейська тенденція в Україні: «Не можна поминути ще однієї ідеї,

В іншому творі знаходимо заклик мислителя: «Хай живе все, що ненавидить морок; любить силу все, що не знає спокою і зневіри, бо довкола багато ще в нас цілини й багато-багато весен попереду» («Новий ритм», «Бій», с.89).

Юрій Липа вважає, що теорію національно-визвольної революції накреслив нам Тарас Шевченко: «Захоплюється орлиним українським минулім, релігійними революціями, взагалі революціями. Його приятель Яків Гордон писав: «Самостійна Україна була ціллю мрій, стремлінням - революція. Однак він думав про руйнування тільки на те, щоб будувати нове... Він усе спішив назвати, окреслити собою, бути новою правдою.. Завжди пам'ятає, що він є внуком гайдамаки, а кров його то кров коліїв-гезів... він має світ цілком інший збудувати... Потрапив провадити революційне проти-російське товариство... Віссю його духа, цього селянського сина із Звенигородщини, було не приймати дійсності і то не тільки своєї української (підяремної - А.Б.), але й чужої, сусідської» («Селянський король», «Бій», сс.64-66, 73).

В напрямі, накресленому Шевченком, працювали члени Братства Тарасівців: «Крім роботи в національно-освідомлюючому напрямі, Тарасівці працювали і для знищення розкладового світогляду серед громадянства - світогляду україnofільського. Це світогляд полохливої, оганьбленої інтелігентської душі, яка ціною поневолення свого народу купувала собі спокій, ці ідеї «татарських людей» мусили бути знищенні в ім'я грядущої державності... треба було боротися за неї повсякчасно, хоч би ця державність й мала прийти за сто літ. «Від тиха - все лихо». Ця приказка часто бувала на вустах студентів-націоналістів» («Тарасівці», ЛНВ, кн.12, 1925, с.343).

В тому сенсі, Юрій Липа боявся власне оцього «духового роззброєння» народу, до чого постійно стремлять російські окупанти України («Українська доба», с.16). Темі «пораженства», втечі від відстоювання свого національного «Я», Липа присвятив окремий розділ у «Призначенні України».

7. Про основи української етики

Джерелом етики української нації є Бог під виглядом релігії: етика є «лиш від Бога - не від роду» («Монах і смерть», збірка «Вірую»). Ця етика лунає з молитви: «Спасителю України і Покровителю Українському, ізбави війська Українські від кулі, кулемету, і болістей усяких» («Тарасівці», ЛНВ, 1925, XII, с.338). В іншому творі читаемо: «Будь славен, Боже України... Нам твій наказ у серцю мати, з ним жити, йти і здобувати» («Гимн Дмитра Бортнянського», збірка «Вірую»). Етичний імператив ззвучить з рядків: «Бо Слово Боже промовляє в вічних книгах: убивців душ - забий! То справедливість» («Вино тарантулів», збірка «Вірую»). Подібний етичний наказ є в словах: «Святий Михаїле, дозволь людям ходити, - вічно біса бити...» («Біси і ловець», збірка «Вірую»). Знаходимо такі етичні вказівки: «На самім початку поручи душу Пресвятій Діві Почаєвській і всім святым та пам'ятай, коли треба, шапку здійми, коли треба, дукатом дзенькни, а коли, то й на шаблю гостру зоприся» («Козаки», с.48). Етичний

імператив приирає месяньстичне завдання: «Ми - серце воль, ми - буйна кузня сили... від нас звиваючись ростуть залізні руки... Бог і Непримиримість! - Ми ж є Божим валом!» («Бог і Непримиримість», збірка «Вірую»).

Богом дана етика, на думку Юрія Липи, стає національною чи проявляється почерез дію української нації. Повторимо слова митрополита С.Косіва «Небесами є для нас наш Київ» («Українська раса», с.6). Липа вважає, що Київ є носієм нової етики («Призначення», збірка «Вірую»). А вже після прийняття Україною християнства, «далі то вже блищити Київський меч і хрест аж до теперішніх часів» («Українська раса», с.15). Ми є носіями і виконавцями Божих законів: «Благослови їх, Боже, за тую відвагу - согрішить Богу, хто дає козакам зневагу. Бо вони на війнах в потребах кров проливають, і за благочестиву віру душі покладають» («Козаки», с.180).

Україна має від Бога призначення поборювати матеріалістичну російську націю, опановану дияволом: «Трудно чоловікові оминути вад чоловіческих, мішаються бо в ньому вогонь небесний з вогнем тілесним» («Козаки», с.38). Це неначе космічний бій добрих сил із злими: «зустрічаються дві сили - хвилі: полі-автомат, полк-нумер і люди, люди вольні» («Бляшанки», Нотатник 2, с.90). Перші - росіяни, другі - українці. Липа переконаний, що члени Братства Тарасівців були свідомі того, що «Українське відродження це безупинна боротьба двох різко означених і суперечних світоглядів з неподібними до себе тактиками: українець має протиставити свою тактику і свій світогляд, свою віру, свою світлість цілій силі буддійсько-толстовських світлих, але неморальних в українській практиці ідей» («Тарасівці», ЛНВ, С.339). Ця ідеалістично-месяньстична етика бренить ще із слів: «Орел золотої Побіди, чуєте, клекоче: непереможні будьте, діти, сам Бог так хоче!» («З війни», «Суворість», додаток, 1931).

Ю.Липа є етичним ідеалістом: «Чому стремиш творити й добувати? Нужденне є людини здобування... Чин хвалитъ, не людина. Нужденна спрага сповниться у цілі, велика ціль - річ більша від людини» («Питання», збірка «Вірую»). В іншому творі він пише: «Де ж ти, що за Нових Людей упав під кулями, повстанче?» («Могила незнаного бійця», «Вірую»).

Християнську етику здійснює почерез свою, українську націю: «Серце мое глядить просто в очі Нації, що росте» («Поет Войн», збірка «Суворість»). Він уточнює: «Одне святе є в світі - кров людей хоробрих, одні живуть могили - вірних Батьківщині» («Епітафія», збірка «Вірую»). Ще знаходимо таке твердження: «Вознесіть знамено святого великого Краю!.. Це твоя корогво, Україно, надо мною клекоче, - хто ж мене вбив безневинно за мої вірні очі?» («Голос забитого», «Суворість» додаток, 1931). Далі читаемо: «Не посполите діло фортуни козацької, не привата, не живота людського клопоти мізернії, про патріа, за народ рицарський, козакоруський зачати муш... Людину визволити - велика річ, нарід - свята!.. Пам'ятай тільки про Край наймиліший, з котрого життя і смерть черпаєш, - отчизну» («Козаки», сс.82,184-185). Ще знаходимо такий висказ: «Мої милі друзі, не гарячкуймо. Відомо, що гинути завжди можна! Але ж, милі друзі, найсоліднішою смертю є смерть за отчизну. Вона ж дас зміст життя» («Кам'янець - Подільський», Нотатник 2, с.53).

8. Про віру, волю, емоції та характер

У системі етики Юрія Липи одне з центральних місць займає віра, віра в Бога України, віра в призначення української нації, віра в ідеї, що їх виносить українська нація.

Темі віри присвячена новела «Номер двадцять восьмий», яка закінчується повчанням: «Такий, як він є - він не потрібен ані нам, ані ГПУ. Здається, що він не потрібний і собі самому. Він перестав вірити, - а що ж є більше понад віру?» («Нотатник III», Львів, «Народний стяг», 1936, с.78). «У тій атмосфері віри в будівництво, що вийде з найглибшого в людині, з її почуття - нема місця для скептиків. У духовій Европі, що народжується, місце лише для віруючих. Це - їх час» («Розмова з Заходом», «Бій», с.37).

Взором віруючого українця є Тарас Шевченко: «Був віруючим християнином не російського типу, але досить гнівно підкresлював ріжницею між собою й іншими християнами... Свій світогляд він міцно збудував, здається, ще пробиваючись крізь життя, ще перед зазнайомленням з книжками Заходу. Від полуночі до смерку життя улюбленою його книжкою була Біблія, що з нею він не розставався» («Селянський король», «Бій», с.69,72).

Наш мислитель з'ясовує свій погляд на ролю віри: «Хто має суворі очі і уста затиснуті міцно, - помолімся единому Богу, королеві всього світу... Повстаньте довкола віри, лицарі Вічної Жизні... І тільки віра зостала для чоловіка. Тільки віра вища і чеснота в будові вирве душу з грища і правду - з крові» («Хто має суворі очі», збірка «Суворість», додаток).

Ю.Липа пояснює важливість віри на основі суті нації: «Зв'язок із минулім є підставою віри в будуччину і запорукою перемоги будівничих ідеалу національного» («Тарасівці», ЛНВ, 1925, XII, с.339).

Черговим складником теорії політичної етики Юрія Липи є воля. Проф. Василь Плющ писав: «Слід підкresлити, що Юрій Липа і ціле гроно українських поетів-націоналістів у своїх творах філософічно стояли на грунті волюнтаризму» («Українські поети-лікарі», ВШ, лютий 1965, с.229). А рецензент однієї збірки поезій Ю.Липи підsumовує: «Активне, динамічне ставлення поета до світу окреслене ним у хвалі неспокою, прискорення та здобування. Це мінлива крива емоціональних переходів від занепадницьких настроїв до піднесеніх - незрушима воля будування керує поетом» (Гриден, «Поет-Войн», «Студентський вісник», Прага, ч.1-2, 1931).

Воля є необхідним чинником у житті нації: «Чи близько той новий закон, закон землі, що хоче бути!.. І він, цей привид, - Близький Чин, - гряде у душах, повен «бути» («Робітникам», збірка «Суворість»). Державу побудує «ненаситна воля, що різко обгортає весь мій край» («Три брати», збірка «Суворість»). Свою збірку «Суворість» Липа розпочинає словами: «Націє, народжена з огня» і дає міжнародне тло: «О, віку активності, будь єси привітан тисячами розбуджених воль». Він називає волю «до біlosti розпаленим наказом». У вольових людей він добачає «святу скаженість», скаженість буйності, що сірість ненавидить» («Простовіч», збірка «Вірую»). Такі ж висновки є в іншому місці: «Ім'я

будуччини - чин, хто спинився - той служить тьмі, хто в поході - звитяжить він» («Щоденний бій», збірка «Суворість»). Юрій Липа вказує на «волю нації», як рушія життя одиниць («Тарасівці», ЛНВ, 1925, XII, с.337).

На думку Юрія Липи, почування, емоції, підсвідомі стимули людської і національної істоти мають вплив на етику: «З огню ж пливе земля наново створена, а в ній лиши - Вічна пристрасть» («Любов та завжди є нещастя», збірка «Віру»).

Один дослідник уважає, що Юрій Липа був під впливом Олекси Влизька: «Вогню! Вогню! - Надлюдської любові!». Цей заклик «лунав у серцях читачів міжвоєнного покоління. «Любові і вогню» - кликав він, а його слова підхопив у тридцяті роки Юрій Липа» (Роман Рахманій, «Поезія міжвоєнного покоління», «Україна атомного віку», т.2. Торонто, 1988, с.453). У психіці людини, на думку Юрія Липи, «є щось істотне, незмінне. З неменишими підставами можемо говорити про незмінні елементарні людські почування» («Організація почуття», «Вій», с.19). Саме ці почування викликають «бездонну ненависть» до наїздників-попеволовочів («Рубан», «Нотатник 1», с.25). В іншому творі читаємо: «Говорив про справедливість і про насильників, а відвічна ненависть, завжди скулена під серцем, обсуджуvalась у селянів» («Коваль Супрун», «Нотатник 2», с.21). А далі: «Все кипіло в Супруні; клубилася в ньому велетенська ненависть до всього того, що він саме побачив, до лукавого, хитрого, зміїного, що хихотіло в книжках чужинців, насильників» (там же, с.28).

Мислитель покликається на Тараса Шевченка: «До самої смерти, не дивлячись на всі підступи, тортури й удари, ненавидів ворогів і не йшов на компроміси. Не пробував, не ласився, як багато, навіть, його приятелів на слинну перспективу - із ворогом по правді жити» («Селянський король», «Вій», с.64).

Важливим стимулом є гнів: «в нім було чути присутність внутрішнього, загнузданого гніву... Гнів був у його глибоких трохи каламутних, блакитно-сірих очах... ці неморгливи зосередковані очі були, як присуд для чужих і як заклик для своїх однокровників» («Рубан», «Нотатник 1», с.21).

Отож, правильні етичні вартості є важливими чинниками у формуванні борців за Українську Державу: «Бачимо, що мало мати догідні путі, ще треба мати відповідний характер, щоб використати ті путі» («Призначення», с.121). Сюди належать, крім названих вгорі етичних вартостей, ще принциповість і безкомпромісівість: «Просто дивитись в лицо усьому, що довкола; все, що є рідне, то - рідне, вороже - ворожим зостане, йди без вагань і без схібу, і вдар там, де треба... То - найважніше: ти будь і дивись простовіч» («Простовіч», збірка «Віру»). Необхідною є мужність (там же, вірш «Мужність»).

9. З ким і з чим боротися?

Юрій Липа протиставляє позитивну етику негативній - шкідливій. За приклад негативної етичної постаті він бере Миколу Гоголя, того, «хто найбільше з усіх відомий своєю зрадою супроти краю, хто з найбільшою

пасію розбудовує теорію «понаднаціональної» російської мови і культури!» («Селянський король», «Бій», с.61).

Гоголю присвячена окрема стаття «Батько дефетистів», бо Гоголь причинився до «упадку еліти, надмірного розвитку «проворних і зручних» постатей без усякого відчування свого історичного змісту - затирає, розсипає, роздроблює почування, що може найважливіше для сили раси - гордість. Стас плижкою течіє традицій, глухнуть відгуки української державності, карликоватіють сильветки державних мужів козацтва» (там же, с.77).

Липа протиставляє Гоголеві Шевченка. З одного боку, «геніяльний підклад зорганізованого почуття української раси, то з другого боку, знайдемо потужного руйника, Батька Дефетистів, що символізує бузувірську зневіру у власну расу» («Розмова з молодою людиною», «Бій», с.116). Погляд Липи на Гоголя ідентичний з думками Миколи Міхновського в статті «Шевченкові роковини» (тижневик «Сніп», Харків, 26 лютого, 1912 року).

Липа безпощадний до коляборантів російських завойовників: «Їжте його (кав'яр - А.Б.) і частуйтесь, запроданці, шпиги й бездуши, звині панове у фраках, пані, що - в шовках, що безстыдні, бездітні... Їжте кав'яр той всміхнені, хоч чисті, та в плямі червоній на душах. Люди, що ганьби не мають, спішивши за зиском нечистим, люди, як пси-стервоїди, в чеканні спокійнім на вигин людських, як ви, поколінь» («Кав'яр», 1938, передрук: «Поезія», с.282).

Юрій Липа, як і Микола Міхновський і Дмитро Донцов, ідеологічно відкидає весь так зв. український провід 19-го століття (за винятком Тараса Шевченка): «Вони затрусні ситістю! Може в них і є кров хижаків і переможців, але вони розтovстіли. Ціле століття можна було б назвати століттям ситості... Посада з великого «П» - це символ духовності 19-го століття» («Боротьба з дев'ятнадцятим», «Бій», с.7-8). Він висловлює неначе пророчі думки про ситуацію в Україні 50 років пізніше: «Хто знає, незадовго це все може статися, - будуть трафікі з українським гербом, і розбудовання посад, і субсидії, і бенкети. Декорації державності і урядовницькі вигоди мають своїх мрійників серед сучасних українців, однак це не напруження, що буде. Українське биття в дашок кашкету і українське «струнко», - добре, але в ім'я чого? Де ж той вогонь, що освітлює ці всі декорації внутрі?» («Українська доба», с.8). Він стверджує: «Тільки обманом і ошуканством Нація Козацька взята може бути, - бо гвалтом народу такого взяти, сили нема» («Козаки в Московії», с.193). Липа відмічує, що большевики мали з Москви виразні інструкції «за всяку всяку ціну вступити в переговори з рубанівцями і відповідною агітацією змінити їх духа на прихильніший до росіян... - зламати духа повстанців» («Рубан», «Нотатник 1», с.27).

Юрій Липа описує негативний тип українця: «Так сонно, так тяжко, так мрійно, так товсто, так просто, лежально... зберуть нас (гарбузів - А.Б.), зітнуть нас, назвуть нас, як хочуть, нехай но... Ах, жити б так ясно, безкрайно, без крику, без ліку у тисячевіку» («Сон про ярмарок», збірка «Світлість»). Перефразуючи Шевченка про збудження (?) окраденої і

зруйнованої України, Липа затривожений: «От де обман - вони приспали нас, ці вороги, ці морди покривавлені... Обудять її окрадену. І в огні її обудять» («Коваль Супрун», «Нотатник 2», с.11).

Щоби Україна стала вільною, потрібно викорінити в народі ренегатів, зденаціоналізованих, ворожих вислужників. Нехай за приклад послужить «суд Сірка»: «Та на Савур-могилі вождь спинив коня: - Земля козацька дужа мусити бути, і не інакше - слово наше ѹ предків... брат ворога - не брат є козакові... І застогнав Сірко, недовірків злішивши, у грудь вдаривсь, помолився ревне, і рік: - Скаратъ на горло іх. Лишень дітей щадіть, бо неповинні очі дитячі за гріх... Хто ж дітьми сироти забитих назове? Сірко вказав на прапор Михайлa...» (збірка «Міста», передрук «Поезія», с.64). Він картає: «Чи ж мало ще зсталося в нас людей дев'ятнадцятого, що вчать як утікати в еротоманію, в бонзівський еклектизм снобів, в хуліганство, в мрію про царство комуністичної Посади? Втеча в віру « успокоення умів » у себе, - «протверезіння умів ворога », утеча в новий декоратизм...» («Боротьба з дев'ятнадцятим», «Бій», с.13).

10. Про визвольну боротьбу і націоналістичну еліту

В усій творчості Юрія Липи найголовнішою темою була визвольна боротьба. Усі попередні розділи цієї праці насищені думками про звільнення України від ворожих окупацій.

Наведемо ще кілька особливих його тверджень.

«О, Юрію, святий Юрію, благослови меча взяти препоганого смока стяти, визволяти край наш з полону, для святого, людського закону, для щастя всього світу!» («Чернь», збірка «Суворість»). «Нема вигіднішого Бюра Всеєвропейської Посади. Нема відпочинку в утопіях, і нема заспокоєння в калькуляціях... Єсть тільки довічна боротьба за власне «я» і «Я» моєї раси... вік новий, вік відважний є нашим призначенням» («Боротьба з дев'ятнадцятим», «Бій», с.12-13).

В новелі «Зустріч літераторів» Липа закликає, щоб еліту ялової, плятонічної, мирної, голословної діяльності змінити на еліту озброєних борців, що єдина може знищити російських наїздників («Нотатник 1»).

Визвольна боротьба і відповідний провід нерозривно пов'язані: «До осередку дзвонять жадібно телефони за наказом, що його чекають уперті відділи українського війська... будинок цей і сусідній зяяли пробоями і кулемети, як злі пси, не давали обкрадати Націю... ви чуєте ці кулі, це народ промовляє. Це він, що жив досі як сновида під чужкою владою... прокинувся велет-сновида і тепер прийшов час на найвище довершення і початок творчий - державу» («Література», ЛНВ, 1928, кн.11).

Липа молиться: «Боже народів... сповни народ наш молитвою вічного напруження. Дай так, щоб ніхто в нас не мав замкнених очей, щоб тривога

батьківська була в кожному серці, і щоб руки наші учились всіх способів боротьби, щоб уми наші пізнали всі науки, а воля наша знищила всіх противників! За сірість минулих років, за блуканину на роздоріжжях, дай нам тепер велику дорогу одности й молитви!» («Табір», «Нотатник 3», с.123). І Липа пригадує Тараса Шевченка, який «захоплюється релігійними революціями, взагалі революціями» («Селянський король», «Бій», с.65).

Наш талановитий теоретик усвідомив собі, що сам народ не визволить себе без проводу, без національної еліти: «Люди - сіно; люди - солома. А от косар пропав, косаря мені дайте. Пастуха до овець дайте» («Рубан», «Нотатник 1», с.55). Юрій Липа прагне бачити у проводі нації «священика-воїна з хрестом у руці, але з шаблею при боці» («Українська доба», с.7). І завважує на запит, чому священик має носити шаблю: «А хто ж вам право (на власну державу - А.Б.) буде утверждати, як мече не буде?» («Козаки в Московії», с.158).

Справжній провідник «обходить сувору Софію (символ духа нації - А.Б.), диктуючи нам: «Вояки! Українську скоріте стихію! Палкі і залізні створимо колони! Покоривши себе, покоримо світ! Геть слов'янські мрії сонні!» («Гість із Заходу», збірка «Вірую»). Тут згадаємо Сірка, якого Липа ставить на п'єдестал, як взір національного провідника.

Очевидно, найпершим великим теоретиком української національної еліти є для Юрія Липи Тарас Шевченко. Після цього прийшов Микола Міхновський, про якого Липа каже, що він «був із світогляду конквістадором» («Боротьба із дев'ятнадцятим», «Бій», с.9). Добрим провідником народно-визвольної революції він уважає Симона Петлюру («Рубан», «Нотатник 1», с.60).

Найвизначнішим своїм сучасником у ділянці ідеології й політичної теорії Юрій Липа вважає Дмитра Донцова, для якого найважнішою справою була «метода визвольної боротьби», а не «якому українському політичному напрямові чи ідеології служить - в його статтях найважнішою речею була невмомілість боротьби. І з цього боку кожен українець з гордістю і сатисфакцією може дивитись на сuto українське бойовництво (комбатівіте), виявлене в книжках «Модерне московіфільство», «Підстави нашої політики», «Націоналізм» та «Література і наша доба». В них не було нічого з утопізму, дуже небагато із програмовости, але зате, потужна полемічна сила... Безоглядність, енергія і певний клімат вищоти над ворогом упоює сучасників Донцова, зміцнює в них оптимізм... Ця проповідь української активності проти оточення, проповідь постійного динамізму в боротьбі з ворогами - це найсильніша частина світогляду Донцова, - це те, що зостанеться» («Українська доба», с.11-12).

Авторитетом для Юрія Липи щодо формування національної еліти був і Vadim Щербаківський: «Він бачить окремі складники української раси в часі і просторі, і знає, що об'єднає їх тільки вольовість еліти. Щоб з населення зробити народ, а потім націю, треба зуміти направити волюожної одиниці населення в однім напрямі» (там же, с.10).

Сам Липа хотів би, щоб «колись вийшов з одної з церков сильний духом, вйовничий орден, що надасть свого характеру цілій українській духовості, - тоді

й матиме більше значення релігійний світогляд у збірному життю Українців» (там же, с.7). Такий «орден», але донцовського типу формувався з кадрів Організації українських націоналістів на Рідних Землях у 1930-х рр., що повів цілий народ до визвольної боротьби в 1940-х роках. І до цього «ордену», званого «бандерівцями», приступив під кінець 1943 р. наш талановитий у багатьох ділянках визначний українець - д-р Липа. Коли в половині 1944 року російська завойовницька орда підступала до місця його побуту, приятелі намовляли доктора виїхати на Захід, де він міг би багато ще зробити цінних праць. Юрій Липа відповів: «Тут вороги і там неприятелі. Одні і другі вимагатимуть упідлітись. Краще вмерти на своїй землі гідно в боротьбі» (Богдан Стебельський, «Юрій Липа», «Гомін України», Торонто, 1966, передрук: Поезія, с.280).

Так і сталося. Великий Син України поляг на полі слави.

Юрій Липа залишиться в історії не лише чільним ідеологом і політичним теоретиком. Він - національний герой.

Вічна Йому слава!

УКРАЇНСЬКИЙ ГЕРОЇЗМ У БОРОТЬБІ З РОСІЙСЬКИМ ІМПЕРІЯЛІЗМОМ

На протязі двотисячної історії української нації різні агресори завоюовували й поневолювали Україну. Але з усіх найлютішими, найбільш руйнищими і грабіжницькими були агресори з північного сходу - з Сузdal'ско-Владімірського князівства, Московського царства, російської імперії та РСФСР. Ця агресія тривас понад 8 століть!

В обороні України перед лютими завойовниками виступали її життя своє жертвували найкращі сини й доньки української нації на протязі багатьох поколінь. Найбільше героїв видала Україна в боротьбі з Московциною-Росією, з нашим віковічним смертельним ворогом. Згадаймо їх вшануймо їх пам'ять та берім від них приклад!

Уже в 1169 р. суздальско-владімірській кн. Андрей Боголюбський напав на Київ, страшенно зруйнував його і пограбував. Але славний український вел. кн. Мстислав Драгий, якого тоді не було у Києві, пішов походом за Андреєм, розбив його військо і вбив самого князя-злочинця. За це літопис називав Мстислава Другого героем: «Вложив Бог добру гадку... в серце Мстиславу».

У XVI столітті московські князі почали поступово завоюовувати українські землі. Тому коли в Москві помер цар Федор (1598), на північно-східних українських землях (т. зв. Сіверська Україна) відразу піднявся рух за скинення московської неволі. Героєм цього національного руху був кн. Шаховський, воєвода пущанський. Проти Москви тоді воювало 20000 козаків під командою гетьмана Тимоша Орендаренка. Особливо вславився походами на Москву в 1618 року гетьман Петро Сагайдачний. Він прогнав москалів із усіх українських земель.

Героєм боротьби проти Москви був гетьман Іван Виговський, який придушив бунт на Полтавщині, організований московськими диверсантами під керівництвом боярина Хітрова (1657). А коли Москва вислала на завоювання України стотисячну армію під командою кн. Трубецького і Ромодановського, то під Конотопом козацька армія гетьмана Виговського розгромила москалів у червні 1659 р.

Уславленим борцем проти московських агресорів був Петро Дорошенко, який знищив армію кн. Ромодановського під Чигирином (1674) та реалізував соборницьку концепцію визволення України від Московщини і Польщі. Але згодом Дорошенко загинув у московській неволі в листопаді 1698 р.

Найвизначнішим героєм боротьби проти московського імперіялізму в козацькій

добі став гетьман *Іван Мазепа*. Від нього походять безкомпромісні борці за Українську державу - «мазепинці». Таким були гетьмани *Пилип Орлик* і *Павло Полуботок*. Останній загинув нескореним у петербурзькій в'язниці в грудні 1723 року. З-поміж запорізьких отаманів геройчно постаттю був *Кость Гордієнко*, козак-лицар, запеклий ворог російської держави, союзник гетьмана Івана Мазепи й гетьмана Пилипа Орлика.

Безкомпромісним ворогом російського імперіялізму був останній запорізький отаман *Петро Калнишевський*, якого окупанти запроторили на Соловецькі острови, де тримали 26 років у келії без вікон, в якій він і помер героєм 31-го жовтня 1803 року. Подібно до Калнишевського загинув митр. *Арсеній Мацієвич* із Волині, безкомпромісний борець проти підпорядкування Української Церкви Москві. Північні бандити замурували його живцем у фортеці в Ревелю у лютому 1772 р.

У 1777 р. вихованець Київської Академії київський полковник *Олександр Безбородько* писав: «Чи знаєте ви, через що дух героїства в Україні пропав? Через те, що від деякого часу місце козацтва зайніло школярство, що замість давніх героїчних постатей появилися кар'єристи, які шукають тільки посадта відзначень».

Велична геройчна постать з'явилася в Україні в XIX столітті в особі *Тараса Шевченка*, незламного борця за ідею «в своїй хаті своя правда і сила і воля». Шевченко - безкомпромісний ворог російської імперії. Він розпочав добу національного героїзму, про яку говорив Безбородько. Цю тезу повторив у 1870-х рр. *Микола Костомаров*: «На дні душі кожного думаючого й недурного українця сплять Виговський, Дорошенко й Мазепа - прокинуться, коли настане слушний час».

1879 р. північні зайди за протиімперську діяльність повісили *Дмитра Лизогуба*, сина Шевченкового приятеля Андрія.

У 1900 р. *Микола Міхновський* заявив: «Націоналісти відродилися з ґрунту наскрізь напоєного кров'ю наших предків, що лягли в боротьбі за волю України».

На далекому засланні в Росії, в Тобольську, гине у грудні 1902 р., палкий український патріот *Павло Грабовський*, активіст протицарського руху. Незабаром розпочинає свою титанічну ідеологічно-виховну, політично-пропагандивну дію найвизначніший теоретик українського геройчного націоналізму *Дмитро Донцов*.

Після вибуху Першої світової війни переможні бої полку Українських Січових Стрільців над московським військом на горі Маківці в квітні-травні 1915 р. високо підняли дух національного героїзму. Тут вславилися хор. *Софія Галечко*, сотники *Богдан Гнаткевич*, *Василь Кучабський* й хор. *Олена Степанів*.

Великий вплив на піднесення героїзму мали твори *Івана Франка* та *Лесі Українки*.

Коли 22 січня 1918 р. була проголошена українська держава, то в її обороні м.і. виступив Український студентський курінь, 300 молодих воїнів якого 28 січня 1918 р. склали свої голови в бою з росіянами біля станції Круті. Героїзмом вславилися Січові Стрільці в бою з російськими білогвардійцями під Мотовилівкою на Київщині в листопаді 1918 р., де геройською смертю полягли сотники *М.Загаєвич* і *Ф.Черник* та 18 стрільців. В бою було знищено 600 російських

старшин. Числені старшини і вояки Першого Зимового Походу (грудень 1919- травень 1920) і Другого Зимового Походу (листопад 1921) проявили героїчні чини, зокрема 359 захоплених росіянами в полон вояків не відреклися вірності Українській Державі і були 23 листопада 1921 р. розстріляні під Базаром.

На Кубані українські патріоти також виявили супроти москалів героїчні вчинки, як наприклад, завзятий голова Кубанської Законодавчої Ради, Микола Рябовол. Рябовола підступно замордували агенти ген. Денікіна на Дону в червні 1919 р. У листопаді 1919 р. денікінці повісили священика Олексу Кулабухова, кубанського міністра, який змагався до об'єднання Кубані з рештою України.

У серпні 1920 р. комуно-росіяни розстріляли в Москві підступно скочленого в Балті (Одеської обл.) ген.-майора Осипа Микитку, начального вождя Української Галицької Армії. В січні 1921 р. московський скривовивця знищив чільного українського діяча і композитора Миколу Леонтовича в його рідному селі Марківці на Поділлі. В серпні 1921 впали в боротьбі з московськими окупантами члени Центрального Повстанського Штабу на чолі з Григорієм Чупринкою на Чернігівщині. Тоді загинули сот. Іван Андрух і сот. Микола Опока, організатори Української Більської Організації під большевицькою займанчиною. На Катеринославщині російські окупанти розстріляли у вересні 1921 р. геройну Віру Бабенко разом із 62 повстанцями.

Героїзм борців за волю України проявлявся продовж двадцятих років: 3-го травня 1924 р. чекісти повісили в Києві основника організованого революційного націоналізму - Миколу Міхновського, який під тортурами не вирікся ідеї української національної державності. 25 травня 1926 р. московський агент вбив у Паризі гол. отамана Симона Петлюру, який став символом нескорених борців за українську державу. Перед безбожними комуно-російськими зайдами не скапітулювало духовенство й вірні УАПЦ на чолі з митр. Василем Липківським і численними єпископами, тисячі яких загинули, але не відреклися своєї віри й Церкви. Митрополита Липківського забили люті чекісти на Сибіру 28 квітня 1939 р., і приблизно в цьому ж часі знищили в північній Росії Володимира Чехівського, головного дорадника митрополита, провідного члена Спілки Визволення України.

СВУ і СУМ дали числені приклади героїчних постатей, зокрема Сергія Єфремова, Людмилу Старницьку-Черняхівську, Миколу Павлушкова. Весною 1929 р. російські злочинці розстріляли в Москві ген.-хор. Юрка Тютюнника, героїчного командира в Армії УНР, якого підступно скочили 1923 р. у Львові. В 1930 р. окупанти розстріляли чернігівського повстанця Гавриленка, який зліквідував 165 большевиків і два рази виравався з тюрми. Таких народних месників-героїв були сотні.

У 30-х роках Організація Українських Націоналістів високо підносить вартість і потребу національних героїв у боротьбі за українську державу. 22-го жовтня 1933 р. член ОУН Микола Лемік-Сенишин застрелив у совєтськім консульяті у Львові високого представника російської імперії для запротестування проти народобивчого голодомору в Україні. (М.Лемік очолював у 1941 р.

Середню Похідну Групу ОУН і був призначений на провідника ОУН у Східній Україні. Німці вбили його в жовтні 1941 в Миргороді Полтавської обл.).

15-го грудня 1934 року москалі засудили на смерть в окупованому Києві 28 чільних українських діячів, між ними *О.Влизька, Д.Фальківського, Г.Косинку, Є.Плужника, М.Драй-Хмару.*

23-го травня 1938 року московському агентові вдається підсунути бомбу полк. *Євгеніві Коновалецьві* у Роттердамі, від якої загинув цей славний герой-революціонер.

У зударі з советськими прикордонниками згинули у березні 1940 р. краєвий провідник ОУН на ЗУЗ, *Володимир Тимчій-Лопатинський*, організаційний референт *Микола Опришко-Медвідь* і краєва зв'язкова *Зена Левицька*. Кілька місяців пізніше згинули в збройній сутичці з москалями краєвий провідник ОУН *Володимир Гринів-Кременський*, а на терені Північно-Західних Українських Земель - *Степан Пшеничний*. Окупанти розстріляли чільних націоналістів *Степана Мікlevича, Юрія Левицького, Тарака Коцюбу, Миколу Матвійчука*. Рівень героїзму віддзеркалює подія, що стала 22 травня 1941 р. в селі Вишкіл р-н Киверців недалеко Луцька: москалі оточили чотирьох членів ОУН, але *Ганна Стельмащук* їм заявила: «Ми не здаємося. Ми згинемо в бою за Україну». І всі в бою загинули.

В червні, перед вибухом німецько-російської війни, чекісти розстріляли *Івана Скоп'юка-Сатану*, краєвого провідника ОУН на ПЗУЗ у 1937-40 рр.

Німеччина й Росія вели між собою війну з метою загарбання для себе України. Але обидві імперії співпрацювали у поборюванні українського національно-визвольного руху. Знаменним прикладом є вбивство агентом гестапо провідника ОУН на Осередньо-Українських Землях *Дмитра Мирона-Орлика* у Києві 25 липня 1942 р. при допомозі агента НКВД. Обидвох цих ворожих агентів невдовзі зліквідували боєвики ОУН.

На Україну посунули тисячі більшевицьких партизанів, з якими месники ОУН-УПА стали до безпощадної боротьби. На початку 1943 р. загинув у боротьбі з ними на Костопільщині *Іван Мітрінга-Сергій Орелюк*, учасник П-го Великого Збору ОУН і редактор протибільшевицького журналу «Наш фронт» у 1941 р. У жовтні 1943 р. згинув з рук агента НКВД на службі гестапо провідник ОУН Криворізької області *Василь Гадада-Юрко*. У грудні 1943 р. на Правобережній Україні поляг у бою з наступаючими московськими ордами шеф штабу УПА-Південь *Іван Білик-Антон*.

Героїчно боролися українські націоналісти-революціонери з наступаючим російським імперіалізмом від початку 1944 р. Відмітимо найважніших героїв визвольного націоналізму. В січні загинув у бою на Уманщині командир Военної Округи «Холодний Яр» в УПА-Південь, командир *Кость*, який був заст. референта Служби Безпеки ОУН у Крайовім Проводі ОСУЗ. 25 лютого загинув геройською смертю *Сильвестр Затовканюк-Пташка*, командир Военної Округи УПА-Північ «Заграва». Також у лютому 1944 загинули в р-ні Демидів на Рівненщині шеф розвідки УПА-Північ *Петренко-Граб* і шеф контр-розвідки *Скіф*. 15 березня впав у бою на Рафалівщині Рівненської обл. курінний командир

Лайдака, який косив енкаведістів, будучи раненим, поки чергова ворожа куля не вбила його. У квітні полягли смертю геройів у великій битві довкола Гурбів на південній Волині курінні командири *Сторчан* (УПА-Південь) і *Мамай* (УПА-Північ). У травні загинули на Костопільщині безстрашні курінні командир *Гострий*, краєвий референт СБ ОУН на ПЗУЗ *Василь Макар-Безрідний-Сіроманець* і заст. краєвого референта СБ на ПЗУЗ *Юрій*. У с. Березина Крем'янецького р-ну впав сот. *Буревій* і 25 повстанців, які походили з Вінниччини. У травні загинув на Вінниччині другий шеф штабу УПА-Південь і член Крайового Проводу на ОСУЗ, *Володимир Лукашук-Кропива*, який перед тим був шефом штабу Військової Округи «Південна Волинь» у УПА-Північ. У червні впав у бою на Вінниччині полк. *Омелян Грабець-Батько*, перший к-р УПА-Південь і курінний к-р *Довбуш*. 30 липня загинув у бою з большевиками на Острожчині ген. *Леонід Ступицький-Гончаренко*, шеф ГВШ УПА в 1943 р., а від січня 1944 - шеф штабу УПА-Північ. З ним загинув його син, *Юрко Ступицький*, референт Юнацтва ОУН у Краєвому Проводі на ЗУЗ, а останньо - окружний провідник на ОСУЗ. У серпні поляг у с. Шутово р-н Яворів секретар здоров'я в Генеральнім Секретаріяті УГВР д-р *Юрій Липа-Дон*, разом із майором *Макаренком*, шефом штабу ВО «Заграва». 22 серпня загинув у бою з російськими агресорами *Ростислав Волошин-Павленко-Горбенко*, член три-особового Бюро Проводу ОУН, комендант Запілля УПА, секретар внутрішніх справ УГВР. У вересні впав у бою *Брись-Остап*, курінний командир і шеф штабу ВО «Заграва» в УПА-Північ. Геройською смертю під час катувань загинула визначна членкиня ОУН *Анна Гетьман* на Зборівщині Тернопільської області. Також у вересні впав обласний провідник ОУН *Івано-Франківщина Заревич Бар*. 15 жовтня полягли в Сколівському р-ні майор *Федір Польовий-Поль*, комендант старшинської школи УПА «Оліні» разом із кількома членами персоналу школи.

До геройчних постатей беззастережно належать дружина ген. Романа Шухевича-Тараса Чупринки - *Наталія Березовська-Шухевич* і син *Юрій*, які десятками років були переслідувані, ганьблени, мучені, але не заломалися морально і не вирікліси ідеї великого Генерала.

1-го листопада 1944 року загинули в бою з енкаведистами в Чорному Лісі *Василь Турковський-Павло*, заступник референта СБ у Проводі ОУН, *Мирон Голояд-Владко*, член СБ у Проводі ОУН і *Тимко Галів-Чорнобіль*, заст. референта СБ в Карпатськім Краєвім Проводі. Тоді згинув ще сот. *Гамалія*, командир куреня «*Довбуш*» у ВО «*Говерля*» разом із 34 підстаршинами і стрільцями.

Згадаймо геройчний вчинок повстанця *Василя Вишневського-Яворенка*, який 13-го листопада вийшов із укриття і пішов на допомогу окруженому москалями сотенному командирові *Мечеві*, вбивши 24 енкаведистів і вирятувавши командира, але сам загинув.

У листопаді й грудні впали на полі бою: командир ВО «*Заграва*» *Юрко*, сот. *Чутка* з Команди УПА-Північ (керівник оперативного відділу, родом із Полтавщини), краєвий референт СБ на ПЗУЗ *Медвідь*, курінний командир *Головенко-Острізький* з ВО «*Заграва*», курінний командир *Панько* з УПА-

Південь, командир *Остап Линда-Ярема* з Команди УПА-Захід, курінний командир *Євшан*, майор *Степан Новицький-Сербин-Спец*, інспектор у Головному Командуванні УПА, командир куреня «Сіроманців» - *Максим*, пор. *Сергій* з КВШ УПА-Захід і пор. *Коник*, викладач у Старшинській школі «Орли», командир чужинецьких відділів при УПА й командир куреня майор *Дмитро Карпенко-Яструб*, курінний командир *Саблюк* із УПА-Південь.

В останньому кварталі 1944 р. большевики арештували Президента УГВР проф. *Кирила Осьмака*, кол. викладача одного з київських інститутів, вивезли його до концтабору на Сибір, де він у скорому часі загинув.

У грудні впав *Свистун-Ясень-Ярба* з Команди УПА-Південь разом із *Славком-Яром*, референтом зв'язку КП на ПЗУЗ. У бою з північними наїздниками упав *Микола Дутка-Остап*, провідник Перемиської Округи ОУН.

Поважною втратою для ОУН-УПА була загибель 21-го грудня *Йосипа Позичанюка-Шухая-Шаблюка* (родом із Дашова на Вінниччині) біля Бібрки Львівської області, який був секретарем інформації й пропаганди в Генеральнім Секретаріяті УГВР, політичним референтом у Проводі ОУН, редактором і письменником. З ним загинула охоронна група СБ на чолі з *Костем Цмоцьом-Модестом-Юрою*. 23-го грудня поляг у бою командир Військової Округи 6 «Сян» в УПА-Захід *Ударник-Куля-Мушка*, 29-го грудня поляг у бою в р-ні Рідківці на Буковині *Мирослав Кіндзірський-Боеєвір*, обласний провідник ОУН на Чернівеччині. Згадаймо геройський вчинок повстанця *Назара*, який на Бібрщині Львівської області зліквідував 20 большевиків, даючи змогу своїм друзям відступити, хоч сам загинув після кількох поранень. У бою впав обласний провідник ОУН на Одещині *Корін*.

На початку 1945 року чекісти закатували на смерть у коломийській тюрмі провідницю Чернівецької області *Нізю Голезьку-Мотрю*, яку зловили ще попереднього року.

27-го січня полягли в завзятому бою член Окружного Проводу Тернопільщини *Тятива* і орг.-моб. ВО «Лисоня» *Іларко-Лютий-Чугайстир*. У січні загинув д-р *Богдан Гвоздецький*, член Генерального Секретаріяту УГВР. 12-го лютого поляг геройською смертю краєвий провідник ОУН на ПЗУЗ, член Проводу ОУН і командир УПА-Північ полк. *Дмитро Клячківський-Охрим-Клім-Савур* у Клеванському р-ні на Рівненщині. З виснаження й поранення помер здібний і заслужений член Краєвого Проводу «Поділля» *Ісидор-Струм*. У березні загинув обласний провідник ОУН на Поділлі *Зенон Голуб-Богдан*. У березні загинув на полі бою командир ТВ 21 «Гуцульщина» *Степовий*. Полягли в околицях Заліщицьків Тернопільської області окружний провідник СБ Чортківщини *Дід*, а в р-ні Товсте впав окружний провідник Чортківщини *Гриць-Загар* і підреферент СБ Краю «Поділля» *Дмитро Гавришків-Гар*. У квітні поляг геройською смертю біля Богородчан Івано-Франківської області сот. *Благий*, командир куреня «Месники» з ТВ 22, разом із 50 повстанцями, даючи змогу іншим відділам вийти з оточення ворожих військ.

Загинув шеф розвідки УПА-Північ і член КП на ПЗУЗ *Мітла*. У завзятому бою біля Галича на Івано-Франківщині впав командир ВО 4 «Говерля» майор

Колчак. У бою в р-ні Микулинці впав референт СБ у КП «Поділля» *Максим*. Також у травні 1945 р. поляг хор. *Іван Климишин-Крук*, командир ТВ «Серет II» у ВО «Лисоня» в околиці Будача Тернопільської області.

В районі Великий Глубічок Тернопільської області в квітні загинув військовий референт *Бурлака* з Тернопільського Окружного Проводу ОУН, а в р-ні Підгайці застрілився кол. орг. референт *Бучацької* Округи і краєвий працівник СБ *Гук*, тяжко хворий, якого намагалися схопити енкаведисти. В р-ні Залізці на Тернопільщині загинув *Арсен-Тарас*, референт пропаганди Тернопільської Округи і орг. референт Бережанської Округи *Гонта*.

У червні 1945 р. загинув у р-ні Бібрка Львівської області сот. *Михайло Карпович-Медвідь-Крем'янецький*, командир УПА-Північ і керівник зв'язку в ГВШ УПА. Поляг у бою майор *Василь Брилевський-Боровий*, шеф штабу УПА-Захід.

11-го липня люті окупанти замучили на смерть у московській тюрмі Лефортово о. д-ра *Августина Волошина*, Президента Карпатської України в 1939 р.

У липні згинув у р-ні Микулинці на Тернопільщині *Богдан Лісовий-Славута-Чашка*, окружний референт пропаганди на Тернопільщині.

У серпні поляг обласний провідник ОУН на Закарпатті *Клемпуш-Лопата*.

У вересні впав у бою з окупантами в повіті Грубешів майор *Маріян Лукашевич* (*Лукасевич-Ягода Черник*, командир ТВ 28 на Округу «Данилів» (Холмщина і Підляшшя) у ВО «Сян». Також у вересні загинула *Веселка-Оксана*, член КП («Карпати»?) для спец-завдань, працівниця радіовисильні ОУН «Самостійна Україна» (за німецької окупації).

Великою втратою була загибель на полі бою члена Проводу ОУН, референта пропаганди *Якова Бусла-Кийського* (16 вересня).

В районі Залізці смертю героїні загинула у страшних муках провідна членкиня Українського Червоного Хреста Тернопільщини *Софія Складан Оленка*. Також у вересні замучили на смерть у Москві о. доктора *Миколу Галанта*, співзасновника Української Головної Визвольної Ради.

В листопаді був закатований польськими комуністами в околицях Перемишля лікар ОУН-УПА на Закерзонні майор доктор *Ключник-Сірко*.

19-го грудня були схоплені в засідці на кордоні ЧССР та Німеччини члени Проводу ОУН *Дмитро Майєвський-Тарас-Косар* і ген. хор. *Дмитро Грицай-Перебийніс*, шеф штабу УПА. Обидва закінчили життя самогубством.

У половині січня 1946 року загинув у бою з москалями на Золочівщині Тернопільської області член Краевого Проводу ОУН «Поділля» *Іван Питльований-Гонта-Плугатар*, який був керівником зв'язкових ліній між Карпатами і Волинню.

Під час великого наступу відділів УПА на більшевицьку базу в Бірчі на південний захід від Перемишля впав на полі бою полк. *Петро Онуфрій-Коник*. Героями стали два молоді зв'язкові ОУН *Ярослав Стефанків* і *Василь Логаз*, яких зловили більшевики під кінець січня в сільській криївці в околицях Івано-Франківська. Їх катували, ламали ребра, пекли розжареним залізом, відрізали

частини тіла і викинули на вулицю вмирати, але вони не зрадили ані однієї тайни.

Також у кінці січня поляг майор Козак, командир ТВ 21 «Гуцульщина». У той самий час московські зайди зловили на Рогатинщині д-ра Тамару, лікарку УПА-ОУН, яку катували, але вона вхопила гранату, яку розірвала в оточенні енкаведистів і сама загинула.

На Бірдщині загинув славний у східній Львівщині курінний командир сот. Свобода. У лютому московські бандити поповнили тяжкий злочин, скопивши матір визначного командира Ковальчука-Бородатого в селі біля Галича і так довго стареньку жінку мордували і над нею знуцалися, щоб сказала, де перебуває її син, що замучили її на смерть, а трупа викинули на смітник під будинком НКВД.

У половині лютого загинув командир ТВ «Чорний Ліс» в околиці Івано-Франківська полк. Василь Андрусяк-Різун-Грейт. Разом із ним упав політвиховник ТВ пор. Боян, а в бою під Бірчою загинув сот. Орський з команди ВО «Сян». На початку березня впав у бою черговий командир ТВ «Чорний Ліс» майор Павло Вацик-Прут, попередньо він був командиром куреня «Підкарпатський». У квітні в Старо-Самбірському р-ні Дрогобицької області поляг смертю героя оунівець Марко, який зліквідував майора НКВД, 4 капітанів, 5 лейтенантів, 6 сержантів і 12 рядових енкаведистів.

У Чорному Лісі у квітні загинув член КП Карпатського Краю ОУН д. Левко.

У квітні 1946 р. російські завойовники арештували 7 єпископів УГКЦ, вивезли їх у різні місця імперії, де всі вони загинули смертю мучеників-героїв.

У другій половині травня впав у бою над берегом ріки Сян Петро Василенко-Волов-Полтавець-Гетьманець (родом із Яготинщини Полтавської обл.), підпільний редактор, поет і політвиховник ОУН-УПА. Під кінець травня поляг провідник Округи ОУН Ярослав-Любачів-Томашів Петро Доба-Сурмач-Богун-Сталь. У жовтні загинув у повіті Лісько на Закерзонні сот. політвиховник Евстахій Бревка-Євген-Клим. 31-го жовтня впав у бою з москалями краєвий провідник ОУН Карпатського Краю Ярослав Мельник-Роберт. Також у жовтні загинув у бою командир куреня «Савуля» з ТВ «Чорний Ліс» сот. Іскра.

27-го січня 1947 р. загинув один із чільних членів Проводу ОУН, сформованого ще Степаном Бандeroю 1941 року, Микола Арсенич-Михайло, референт Служби Безпеки ОУН. У січні загинула в р-ні Великі Борки на Тернопільщині Теодосія Підгайна-Дарка, вдова по Юліанові Гулякові (з початку командира ВО «Лисоня»). У червні поляг у бою окружний провідник ОУН Івано-Франківщини Михайло Хмель-Всеволод (раніше обласний референт Юнацтва ОУН у Івано-Франківщині). 17-го червня згинув майор Володимир Якубовський-Бондаренко-Стрийський, командир ВО з «Лисоня». Під кінець червня упав у бою Петро Сіно-Супрун, орг. референт Тернопільської Округи ОУН. День пізніше загинув в р-ні Козлів Ярослав Бабій-Шах, окружний провідник Тернопільщини. Упав у бою референт Служби Безпеки в КП «Поділля» Мирослав Вовк-Єфрем-Корнило. У червні ворожа куля вбila повстанця-героя М'яту, який зліквідував 39 російських старшин і підстаршин. В рейді відділів УПА в Західну Європу загинув у Карпатах

д-р Євген Лужицький-Щувар, лікар ОУН-УПА на Перемищині. 17-го вересня вороги захопили в полон на Любачівщині референта СБ у КП Закерзоння Петра Федорова-Дальнича-Кармелюка, якого довго мучили в тюрмі та повісили у Варшаві 11-го квітня 1950 р. у Великодній Понеділок. У серпні поляг біля Олеська краєвий провідник Львівського Краю ОУН Роман Кравчук-Степовий. 17-го вересня загинув у Манастирському Лісі краєвий провідник Закерзонського краю ОУН Ярослав Старух-Стайя-Ярлан-Стояр. У серпні впав у бою провідник Подільського Краю ОУН полк. Осип Безпалко-Остан-Андрій-Задорожний, теж командир ВО «Лисоня». На полі слави полягли о. д-р Адам Слюсарчин-Роман і декан о. Мирон Колтонюк та багато інших священиків УГКЦ і УАПЦ, капеляни в УПА і співпрацівники ОУН. У листопаді москалі отруїли єпископа УГКЦ на Закарпатті владику Теодора Ромжу, який відмовився зректися своєї Церкви. Під кінець 1947 р. загинув під тортурами катів архимандрит Почаївської Лаври Прокіл Іващук, співпрацівник ОУН-УПА. У грудні помер у криївці внаслідоктипу легендарний герой Самбірщини сот. Тараско.

У липні 1948 р. розірвала себе гранатою публіцистка і редакторка ОУН-УПА Марія Петришин-Марійка. У серпні загинув у Недільнянському Лісі в р-ні Стрілки Дрогобицької області пор. Кармелюк із Команди ТВ 24 «Маківка», найстарший службою старшина УПА. Також у серпні загинув референт СБ Яр у КП «Поділля». У вересні польські комуністи розстріляли у Ряшеві о. Василя Шевчука-Кадила-Пластуна, капеляна перемиського куреня УПА. Також у вересні померла з виснаження й геройського життя Анна Черешньовська-Тетяна з команди ТВ 24 «Маківка». Загинув у переході до Проводу в Західну Німеччину член Проводу в Україні проф. Степовий, референт пропаганди. 4-го листопада впав у бою з російськими зайдами Зиновій Тершаковець-Федір, командир ВО «Буг» і провідник Львівського Краєвого Проводу. У р-ні Бібра Львівської області поляг полк. Ярослав Дякон-Дмитро-Мирон, референт СБ ОУН у Проводі на Українських Землях. Разом з ним загинув Прокопів-Степан, референт СБ Подільського Краєвого Проводу. Під час віdstупу з обложеного большевиками в р-ні Болехова на Івано-Франківщині осередку Бюро Інформації УГВР, загинула головна співпрацівниця осередку Доля.

31-го січня 1949 р. загинув у перестрілці з окупантами у Львові полк. Олекса Гасин-Лицар-Іван Чорнота-Олекса, шеф штабу УПА і член Проводу ОУН. На Волині у лютому поляг командир УПА-Північ і провідник Краю ОУН на ПЗУЗ, Петро Козак-Смок-Богдан Степаненко. 14-го квітня впав у бою над річкою Лімницею недалеко Перегінська на Івано-Франківщині полк. Василь Сидор-Шелест-Кравчук-Вишний-Зов-Конрад, командир УПА-Захід, член Проводу ОУН, головний суддя ОУН і краєвий провідник Карпатського Краю. У серпні загинув у бою з МГБ на околиці Борині Дрогобицької області майор Василь-Мартин Мізерний-Рен, командир ТВ 26 (Перемищина-Лемківщина) і член штабу УПА-Захід. У вересні поляг Федюшка-Брюс, орг. референт Львівського Краєвого Проводу. Також у вересні загинув Михайло Микитюк-Борозенко-Максим, окружний провідник ОУН Івано-Франківщини. У листопаді впав у бою під час переходу Словаччини сот. Степан-Стебельський-Хрін, командир ТВ 24 «Маківка»,

попередньо геройський командир на Закерзонні. У грудні загинув референт СБ ОУН Карпатського Краю *Митар*.

Національно-визвольний рух в Україні зазнав дуже важкої втрати 5-го березня 1950р., коли в Білогорці біля Львова загинув генерал-хорунжий Роман Шухевич-Тарас Чупринка-Лозовський-Тур, член Бюро Проводу ОУН, провідник ОУН на Українських Землях, головний командир УПА.

У травні впав пор. *Іван Яєв*, командир спецвідділу при ГК УПА. 28-го листопада поляг у р-ні Івано-Франківське Львівської області *Осип Дяків-Горновий-Артем-А. Осипенко-О. Гончарук*, член Проводу ОУН на Українських Землях, провідник Львівського Краю ОУН, визначний націоналістичний публіцист.

Восени 1951 р. загинув провідник Карпатського Краю *Байрак*. При кінці 1951р. (або на початку 1952 р.) впав у бою з північними зайдами в р-ні Букачів на Рогатинщині майор *Петро-Федун Петро Полтава-Зенон-Север*, керівник Бюро Інформації УГВР і член Проводу на Українських Землях.

У лютому 1952 р. впав чільний публіцист, редактор і поет ОУН-УПА, член УГВР *Михайло Дяченко-Гомін-Марко-Боеслав-Роман*. У березні 1952 р. поляг з автоматом у руках підпільний мистець *Ніль-Хасевич-Старий-Бей-Зот*, член Краєвого Проводу на ПЗУЗ. Під кінець 1952 року загинув у бою з москалями обласний провідник ОУН Тернопільщини *Улас*.

У 1953 році загинув геройською смертю член Команди УПА-Захід сотник *Хмара*. Полягла в бою з наїздниками *Стефанія Мандрика*, член Львівської КП. 50

По жорстокому боролися проти Московської імперії ті члени ОУН-УПА, які були полонені, але навіть в неволі за тисячі кілометрів від Рідних Земель сформували «ОУН-Північ» для підготовки, координації та проведення могутніх страйків і політ'язнів тюмори народів. Керівний осередок очолив *Михайло Сорока*, кол. член КП на ЗУЗ, політ'язень Москви ще від 1941 року. Інші провідні члени ОУН-Північ: *Білинський, Петращук, Володимир Леонюк, Ярослав Гасюк, Богдан Христинич, Віктор Солодкий, Євген Грицяк, Анатолій Задорожній, Мирослав Симчич, Василь Підгородецький*. Всім ім люті імперія додала ще більші терміни поневолення, але вони не скапітулювали, не відреклися священної ідеї УССД.

Зокрема загадаймо геройчу поставу повсталих проти імперії в серпні 1953 року в'язнів у Кінгірі, де сотки їх загинули. Друге подібне повстання було в серпні 1953 року у Норильську, де озіврілі москалі змасакрували 1500 українських безіменних героїв. До національних героїв мусимо включити десятки безстрашніх членів Служби Зв'язку ОУН між головним Проводом очоленим *Степаном Бандерою* і Проводом на Українських Землях, які полягли в роках 1950-1954 рр., виконуючи свої тяжкі обов'язки, як і взагалі зв'язкові ОУН-УПА на Рідних Землях між окремими проводами і командами, більшість яких залишаються невідомими героями.

У травні 1954 року впав у бою *Петро Твердохліб - Грім*, командир ВО 4 УПА-Захід і референт СБ у КП «Карпати».

У травні-червні 1954 року політ'язні - жінки підняли повстання і страйк у Кінгірі на чолі з *Нусею Михайлівич і Любою Бершадською та Анатолієм Задорожним*, де сотки їх полягли від куль безжалісних чекістів-злочинців.

У 1956 році окупанти розстріляли в Івано-Франківську надрайонового референта СБ *Довбуша*, а в Заболотові чекісти постріляли шістьох націоналістів, розкритих в криївці, які не хотіли здатися ворогам.

У 1957 р. москалі розстріляли у Місочу на Рівненщині кількох нескорених націоналістів.

У жовтні 1957 р. висланий Москвою агент убив у Мюнхені (Німеччина) *Лева Ребета*, кол. краевого провідника ОУН на ЗУЗ у роках 1935-38 рр.

У 1958—59 рр. геройчний спротив російській окупації ставила Об'єднана Партія за Визволення України, розгромлена москалями. У 1959 р., москалі розкрили клітини ОУН у Казахстані, що їх очолював о. *Зиновій Карась*. На Івано-Франківщині окупанти розстріляли членів ОУН *Михайла Рожука й Івана Гаврищука*, а біля Львова дійшло до більшого бою між чекістами та групою членів ОУН районового або вищого проводу. В бою впали 7 осіб.

Найбільшою втратою для ОУН/УПА було бандитське вбивство висланником російського імперського уряду Голови Проводу ОУН *Степана Бандери* 15 жовтня 1959 р. у Мюнхені.

У другій половині 1961 року люті вороги української державності розкрили Український Національний Комітет і в грудні розстріляли двох провідних членів УНК: *Івана Коваля і Б.Грицину*.

У червні 1966 року москалі розстріляли у Рівному члена Обласного Проводу ОУН, геройчу постать *Антона Олійника-Індуса-Мрію*, якого вперше зловили у 1947 році і заслали до невільничого табору в Комі АССР, звідки він вирвався й повернувся в рідні сторони. Але в 1955 році цього активного члена ОУН окупанти знову зловили та запроторили в Мордовію, звідки він вдруге втік на волю. Коли його полонили втретє, то присудили до рострілу.

Також у 1966 році член ОУН *Микола Дідик*, протестуючи проти російського народовбивчого поневолення України, поповнив геройчний чин самоспалення в Москві перед будинком головної квартири бандитського КГБ. У 1967 році російські окупанти засудили в Дніпропетровську на кару смерті групу націоналістів на чолі з *Олексієм Лазоренком*. Всіх їх розстріляли.

В 1967 році москалі розстріляли у Вижниці Чернівецької області чотового УПА зі сотні «Скуби» *Олексу Григу-Чумака*, відділ якого в сорокових роках знищив загін російських парашутистів-диверсантів.

В листопаді 1968 року в Києві на Хрестатику, протестуючи проти російського народовбивства в Україні, самоспалився член ОУН/УПА *Василь Макуха*.

В листопаді 1970 року у Василькові Київської області вороги замордували сокирою художницю, палку патріотку, борця проти російського панування в Україні *Аллу Горську*.

В червні 1971 року москалі замордували в далекій Мордовії героя ОУН, члена Краєвого Проводу на Західно-Українських Землях в 1940-41 рр. і керівника ОУН-Північ в 50-х рр. *Михайла Сороку*.

В 1972 році москалі розстріляли в Києві заслуженого члена ОУН від 1941 року Заболотного, а в Луцькій тюрмі КГБ закатували на смерть чільного члена ОУН *Василя Мальчака*.

В січні 1973 року окупанти розстріляли члена ОУН *Петра Ковальчука* з Сарненського району Рівненської області, який зліквідував кілька десятків комуністів і московських напасників.

Розстріляли члена ОУН *Iвана Чайку* з Волині, який знищив багатьох діячів окупаційної влади.

В березні того ж року (або 1974) в м. Стара Вижівка Луцької області вбили районового провідника ОУН *Степана Панасюка-Вишню* з боєвої групи Миколи Єденця-Вовка.

В 1975 році агенти імперії забили патріота-священика *Iвана Лучкова* і о. *Михаїла Луцького*, борців проти російського імперіалізму.

В 1976 році зайди завзятого борця за УССД *Iвана Гулю*, а російська жорстока неволя довела до смерті провідного члена Українського Національного Фронту *Михаїла Дяка*.

В 1977 році скритовбивця зліквідував у концтаборі члена ОУН/УПА *Константина Луща*.

У січні 1978 року у Каневі на могилі Тараса Шевченка член ОУН *Олекса Гірник* поповнив геройчний акт самоспалення як протест проти російської окупації України. У вересні 1978 року москалі розстріляли на Волині члена ОУН *М.Г.Шепелюка*. Також у вересні того ж року агент імперського режиму вбив чільного члена ОУН/УПА *Миколу Климчаківського* в дорозі з довгої московської неволі в рідну Україну.

В 1979 році московські бандити позабивали секретними методами ряд українських визначних діячів: у лютому - члена ОУН *Михаїла Жураківського*, у березні - історика *Михаїла Мельника* та композитора з Буковини *Володимира Івасюка*, а також композиторів *Анатолія Кривогіжу* та *В.Кіндратишина*, в травні - в поворотній дорозі на рідну Україну після чвертьстолітньої неволі забили провідного члена ОУН/УПА Карпатського Краю *Михаїла Казновського*. Також у травні агенти режиму замордували в с.Зимня Вода підпільного священика *Евгена Котика*. Того ж року зайди замордували співорганізатора Українського Національного Фронту *Iвана Мандрику*. А в грудні 1979 року після чвертьстолітньої каторги в російській імперії померла герояня національно-визвольної боротьби *Ганна Дідик-Анна*, співголова Українського Червоного Хреста і звязкова Проводу ОУН на Українських Землях.

В березні 1980 року московські поспілаки в с.Томашівцях біля Рогатина спалили живцем отця *П.Гургулу* (74 роки) разом із його дружиною за його вірність УГКЦ і за активність в обороні народу перед наступом безбожницької Росії.

Впродовж 1980 року помер виснажений неволею визначний член ОУН *Василь Кархут*, в концтаборі загинув член ОУН *Андрій Турік*, а в Луцьку кагебістські бандити розстріляли заслужених воїнів ОУН: *Миколу Дуфенця* (співпрацівника Ананія Закоштуя в крайовому Проводі ПЗУЗ), *Артема Бубелу* і *Пилипа Рибачука*, який до того часу змушений був жити в Магаданській області. У червні КГБ розстріляв в Миргороді на Полтавщині членів ОУН *Iвана Мамчину*, *Василя Гавриша*, *Андрія Дерев'янка*, *Федора Пелиха* і *Павла Ксьонза*.

На Івано-Франківщині москалі розстріляли в 1981 році членів ОУН/УПА *Івана Румигу-Сокола та Юрія Бутницького-Бурлаку*, а активіста підпільної Української Церкви *Василя Карчуна* замордували у Тернополі.

В 1982 році окупанти замордували члена ОУН/УПА *Петра Шпачука*, *Миколу Огородничука*, *В.Ю.Стасієва*, сотенного командира *Якова Островського* (з куреня командира Чіпи) та *Евфимія Стоцького*. У Львові москалі замордували монахиню підпільної Української Церкви *Марію Швед*. Заарештованого в 1957 році члена ОУН/УПА *Олексія Степанюка* замучили в концтаборі після 25-літнього ув'язнення.

У травні 1983 року російські шовіністи допровадили до смерті вдалекій від рідних земель каторзі в Караганді єпископа УГКЦ із Закарпаття владику *Олександра Хіру*. Також у далекій сибірській неволі помер нескорений член Проводу ОУН *Євген Новий*. На Тернопільщині люти вороги українського народу розстріляли члена ОУН/УПА *Олександра Шаповала*.

21-го травня 1984 року після кількадесятлітньої неволі помер визначний борець за УССД д-р *Володимир Горбовий*. У Пермському невільничому таборі замучили на смерть чільних українських діячів *Олексу Тихого і Юрія Литвина*, а в ленінградській в'язниці - *Валерія Марченка*. На Волині розстріляли членів ОУН/УПА *Олександра Палигу*, *А.Міндзару*, закатували на смерть провідного члена ОУН і курінного командира *о.Антона Поточняка, інж. Олексу Нікітіна* - співорганізатора вільних профспілок, поета *Григорія Чубая* замучили в концтаборі, а на Волині розстріляли членів ОУН/УПА *Михайла Левицького*, *Ніля Якобчука та Василя Боднара*.

У квітні 1985 року померла в Умані після тридцятирічної каторги в російській неволі *Надія Суровцева-Олицька*, безкомпромісний борець за українську державу.

У вересні 1985 року замучений російськими ворогами за свої національно-державницькі погляди помер у пермському невільничому таборі на Уралі поет-герой *Василь Стус*.

На Рівненщині кагебісти розстріляли націоналіста *Фелоника*, а в Ратному Луцької області - *Юхима Хотинського* за приналежність до протиросійського підпілля. На Львівщині загинула патріотка *Олена Антонів-Красівська*, дружина провідного національного діяча *Зеновія Красівського*.

5-го липня 1986 року помер у Мюнхені (Німеччина) чоловій борець проти російського імперіалізму *Голова Проводу ОУН* від 1968 року, *Голова УДП* з 30-го червня 1941 року і Президент антибільшевицького Бльоку Народів *Ярослав Стецько-Карбович*.

29-го серпня померла в м.Волочиську Хмельницької області після кількадесятірічної неволі в Росії націоналістка-героїня *Катерина Зарицька-Сорока*. Голова Українського Червоного Хреста, член Проводу ОУН на Українських Землях.

У грудні 1987 року після чвертьстоліття неволі помер у Миколаєві Львівської області *Євген Пришиляк*, останній краєвий провідник ОУН Львівського Краю (1951-52).

У жовтні 1988 року по десятках років героїчного і мученицького життя

померла в Караганді (Казахстан) безкомпромісний борець проти російського імперіалізму *Ірина Кереновська* з Києва.

У квітні 1989 року помер мученик і герой у боротьбі з комуно-російськими агресорами сотник *Іван Штонтак-Залізняк*, командир ТВ УПА на Закерзонні і шеф штабу УПА-Захід.

У вересні 1991 року помер у Моршині Львівської області Голова Проводу ОУН в Україні *Зеновій Красівський*, життєвий шлях якого проходив у боротьбі з московськими наїздниками.

У грудні 1991 року помер сотник *Володимир Чав'як-Чорнота*, командир куреня УПА «Дзвони» у ВО «Говерля», який понад чверть століття провів у російській неволі.

У квітні 1992 року висланці окупаційного режиму замордували у Львові визначного українського вченого *Дмитра Шелеста*, завідуючого відділом закордонного мистецтва у Львівській картинній галереї *Ярослава Вовчака*, заст. директора галереї.

У червні цього ж року помер у Дніпропетровську поет *Іван Сокульський*, якому вкоротили віку російські табори. У жовтні помер у Києві *Іван Світличний*, визначний національний діяч, борець проти російського імперіалізму, який теж загубив здоров'я в тaborах російської імперії.

У грудні 1992 року померла страдниця-героїня *Стефанія Кадобянська-Пришляк*, член референури СБ при Краєвому Проводі ОУН на Західно-Українських Землях в 1941-46 роках.

Ми поіменно назвали особливих чи найвизначніших героїв української нації, які боролися проти російського імперіалізму за побудову Української Самостійної Соборної Держави. Але синів і доньок української нації, які були героями в цій віковічній боротьбі є десятки тисяч. Вічна слава й пам'ять про них житиме в Україні завжди!

На жертви крові й життя попередніх виростають нові лави борців проти російського імперіалізму, шовінізму і расизму.

травень 1994 року,
Торонто, Канада.

© Анатолій Бедрій
«УКРАЇНСЬКІ ГЕРОЇ»

Оригінал-макет виготовлено в комп'ютерному центрі
газети «Незборима нація»

Редактор Роман Коваль
252049, Київ, вул. Курська, 20 кв.14
тел. (044) 242-74-38
ARR.

